

A középkori medicina

Prof. Dr. Forrai Judit

Népegészségtani Intézet

Orvostörténeti Munkacsoport

A középkor eseményei 1.

- **Európa**
 - **800-1264: Római Birodalom bukása**
 - **831-1042: Viking expanzió**
 - **1264-1494: Francia Birodalom**
 - **1337-1453: A 100 éves háború**
 - **1494-1618: Spanyol birodalom**
 - **1492: Reconquista mozgalom**
 - **1354-1683: Ottoman terjeszkedés**
 - **1413-1721: Lengyel – litván terjeszkedés**

A középkor eseményei 2.

- **Ázsia:**
 - **Tang Kína 618-907**
 - **Arab/Umayyad dinasztia 622-749**
 - **Arab/Abbasid dinasztia 749-1258**
 - **Seljuqs 992-1118**
 - **Mongol birodalom 1190-1368**
 - **Delhi szultán 1192-1526**
 - **Ming Kína 1368-1644**

Kereskedelem, migráció, népvándorlás

- Kialakult kereskedelmi útvonalak
- Országokat, világrészeket köt össze
- Nemcsak az áru vándorol, hanem a betegségek, fertőzések is

Ázsiai selyemúthálózat

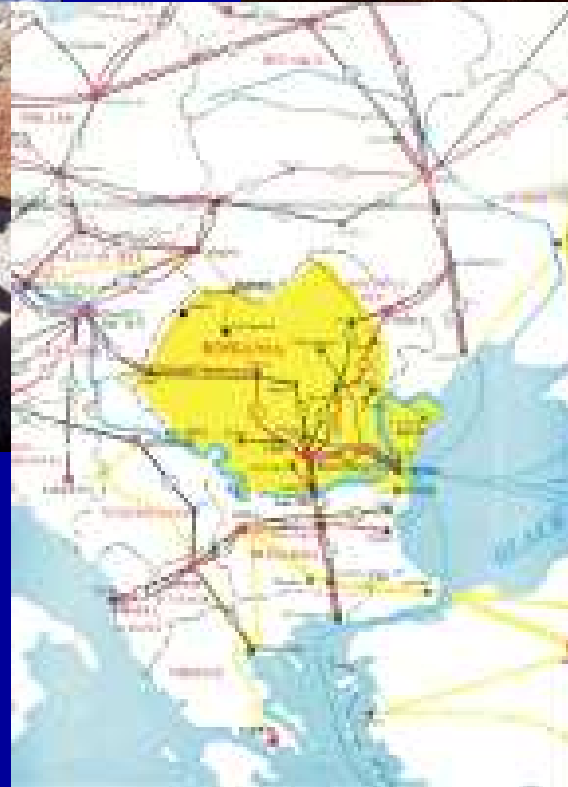
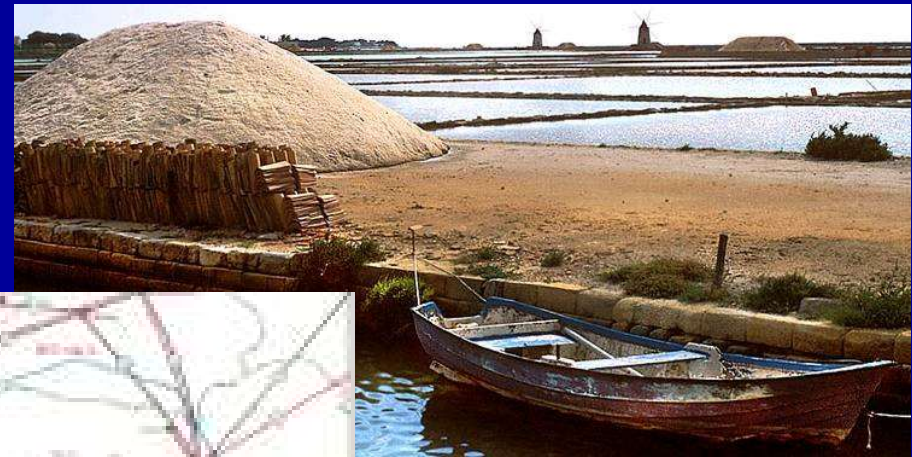

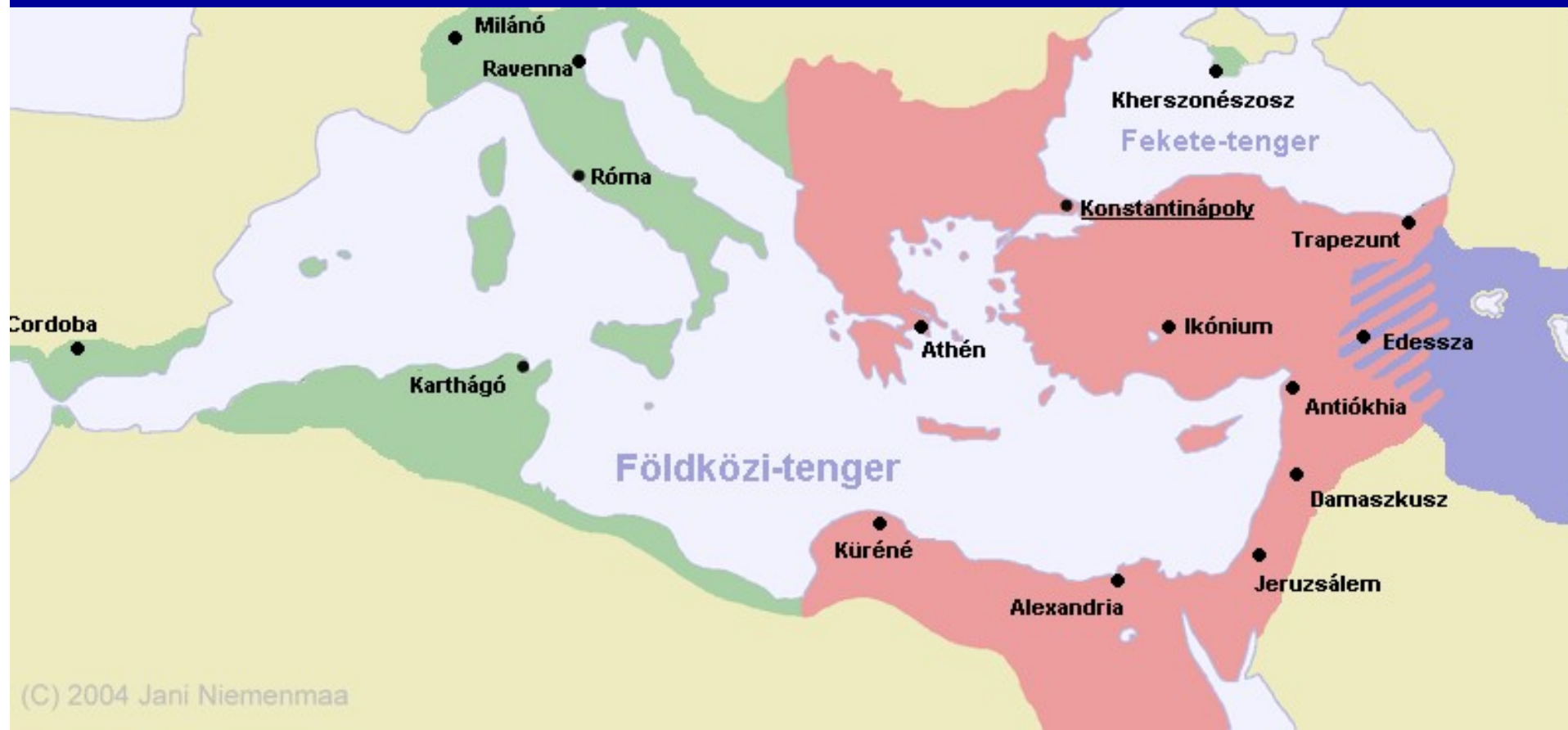
Borostyán út 200 ie.

Borostyán
kő
fosszilis
gyanták
közül a
legrégebből
ismert
30–90 millió
éves.

**Timbuktu
Mali**

Só utak
Afrika,
Amerika, Európa

1054 a görög kelet és a latin nyugat végső krízise
a nagy egyházszakadás (szkizma):
modern római katolikus és az ortodox egyház.

A középkor korszakai

periódusai:

- Bizánci - szaracén (325 - 1435)
- Korai középkor
- Skolasztikus időszak
- Ottomán birodalom

**zsidó, arab, keresztény, muszlim
kultúrák, nyelv, módszerek, gondolkodás
keveredése**

Spain

Mediterranean Sea

Persia

Egypt

Arabia

Mecca

THE EXPANSION OF ISLAM

622 - 732

Indian Ocean

© 2000 IRC

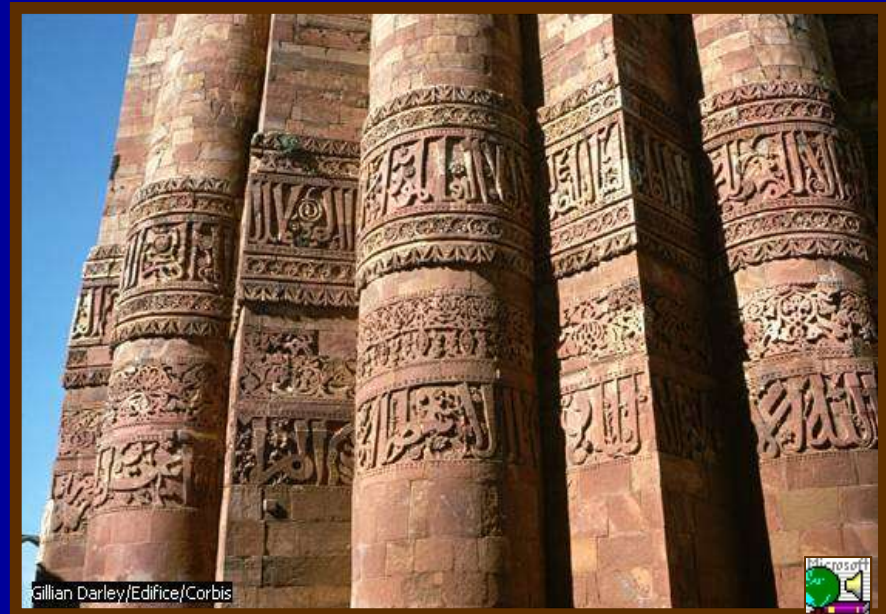
Az iszlám vallás öt pillére

- ▲ **Hitvallás: Allah az Isten és Mohamed a prófétája**
- ▲ **Imádkozás: 5 x egy nap Mekka felé, péntek délután a mecsetben**
- ▲ **Alamizsna adás.**
- ▲ **Koplálás – Ramadan ünnepe alatt reggeltől estig**
- ▲ **Zarándoklás – egyszer az életben Mekkába**

Korán: A szent könyv

Bojan Breclj/Corbis

Gillian Darley/Edifice/Corbis

A Próféta mecsete Madinaban

Israel Ministry of Tourism

**Dome of the Rock in Jerusalem:
Where Muhammad
Ascended Into Heaven**

értékek:

Szülők tisztelete

Szomszéddal kedvesnek lenni

Támogatni az özvegyeket és árvákat

Szegényeknek alamizsna

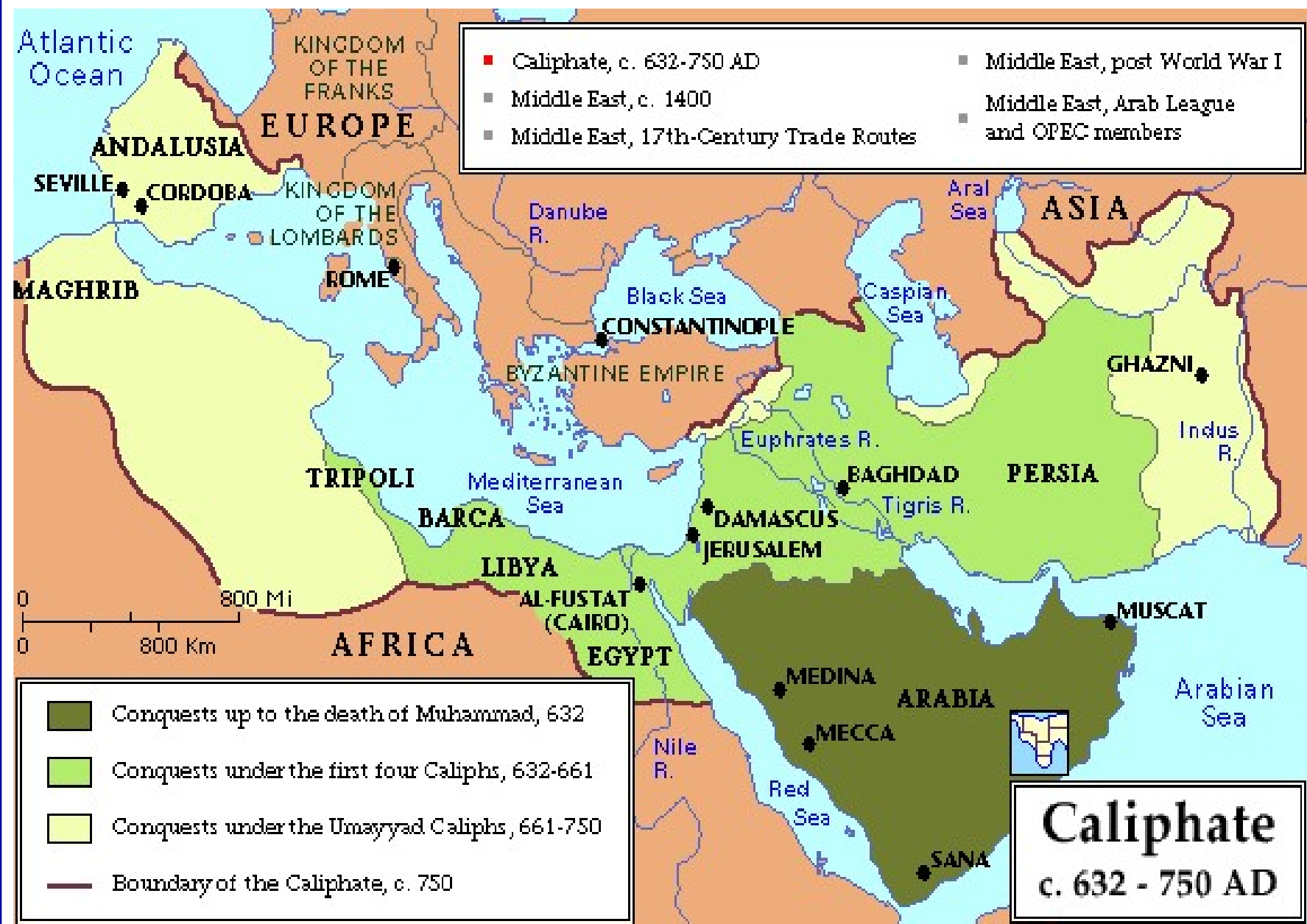
Elítéli a
gyilkosságot
lopást
összefekvést
házasságtörést

A Korán

tiltja
játék
sertés
alkohol

Szabályozza
házasság
válás
öröklést üzleti ügyek

helyesli:
Poligámiát
rabszolgaság
Jihad

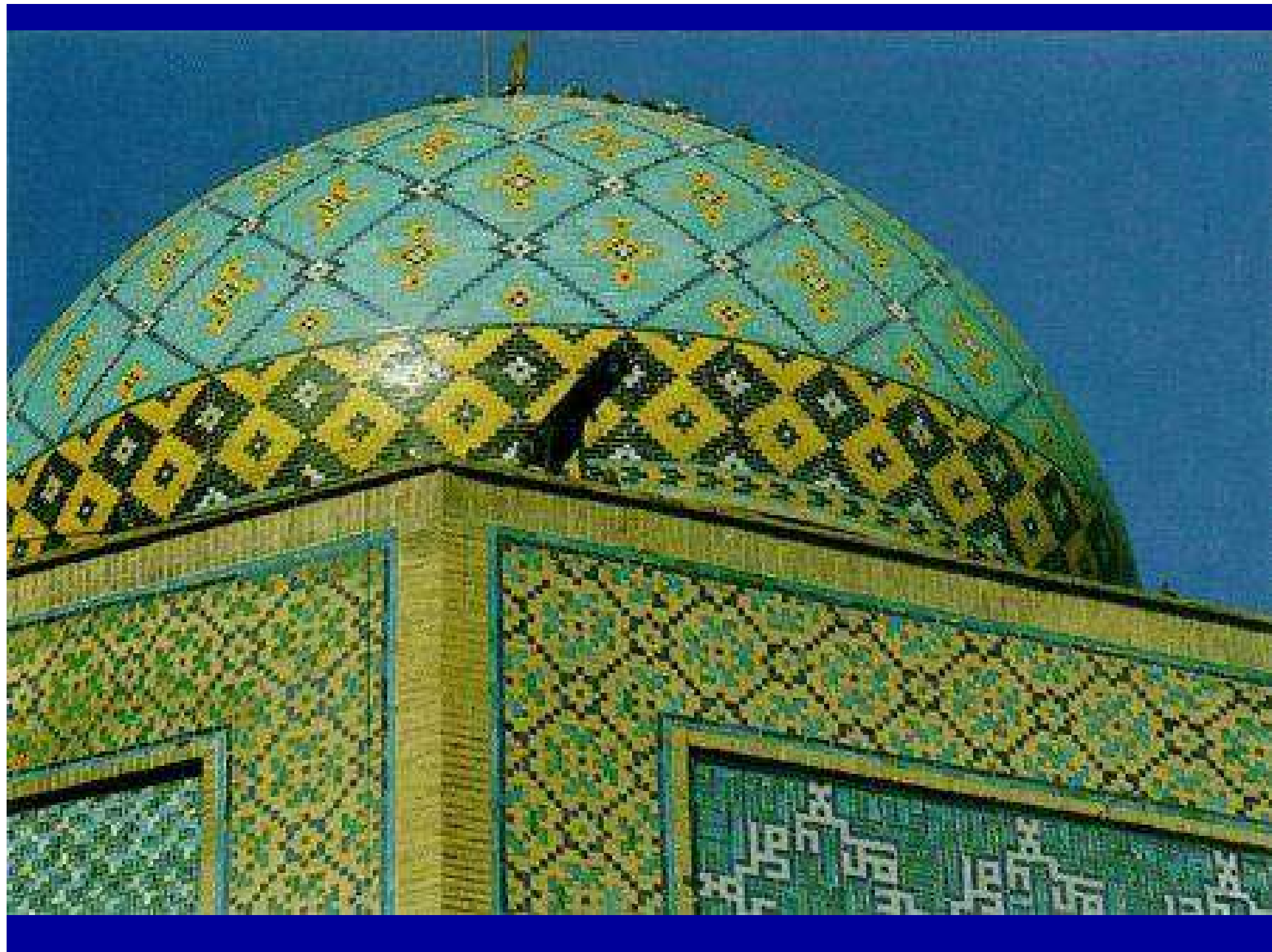

Európa a 6. században

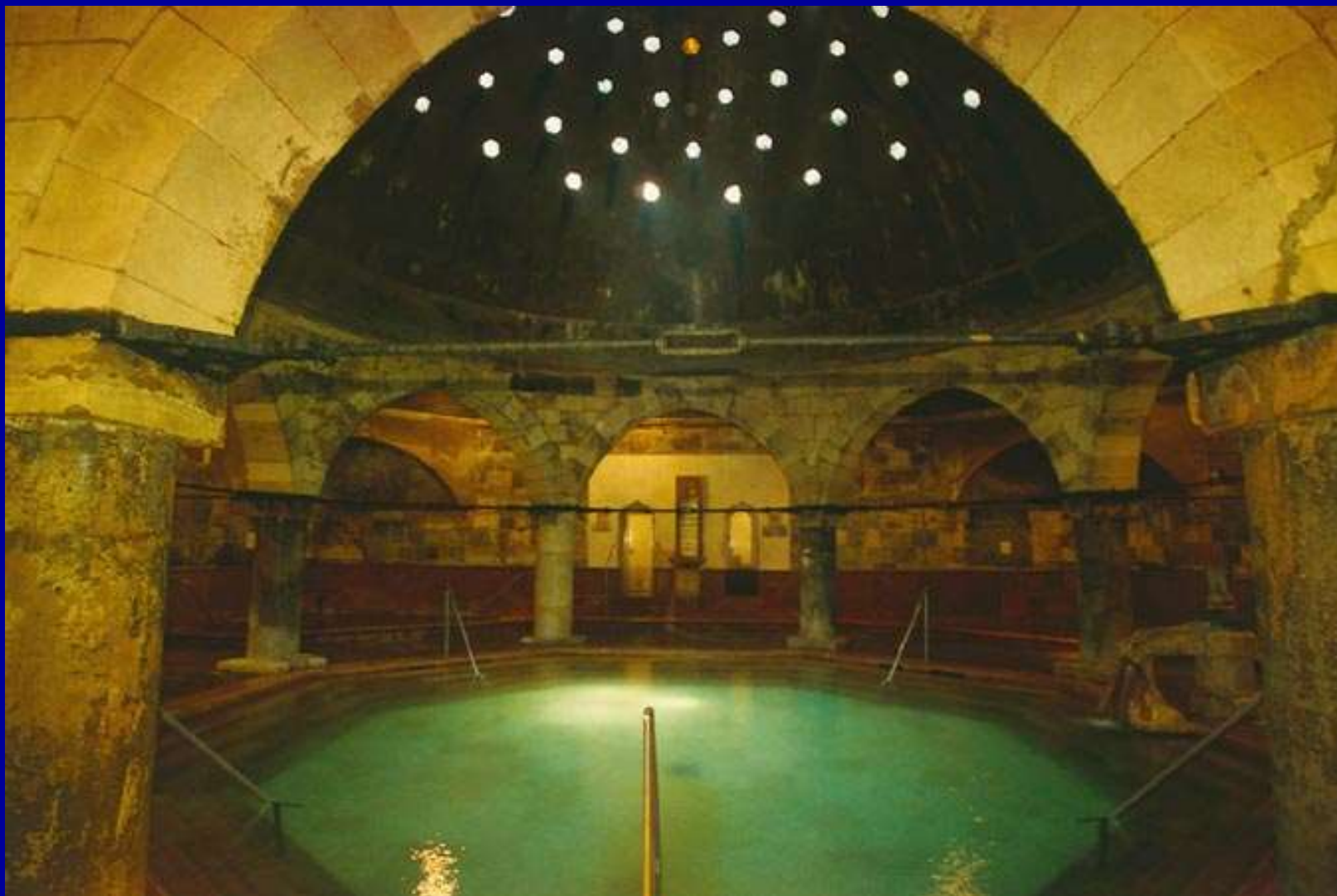

Bizánci aranykor (900-1037)

Arab, török fürdő hammam

Középkori medicina

**Keleti,
perzsa-arab-mór medicina:**

Kórházak
Védőoltás
Boncolás
Sebészet
Gyógyszerek

„r
Nyugati-
római-görög
hagyományokra épülő
Medicina
Caritas, kolostori ellátás
Karantén
Sebészet
Matéria medica

Az arab-perzsa medicina

- Virágzása a 7—12. századig tartott,
- térben pedig Turkesztántól a Pireneusi-félszigetig.
- Klasszikus központjai keleten Bagdad, nyugaton Cordóba.
- Főbb kutatási terület:
 - chirurgia-sebészet,
 - epidemiológia,
 - szemészet
 - gyógyszerészet

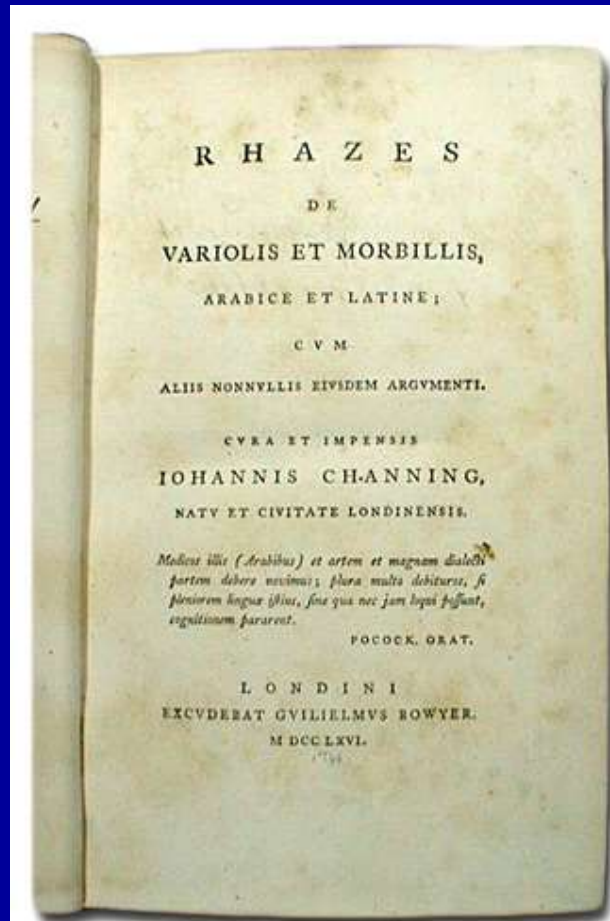

Abū Bakr Muhammad ibn Zakariyā Rāzī Rhazes (860-932)

himplő

Razi, Abu Bakr Muhammad ibn Zakariya, 865?-925?
De variolis et morbillis. Londini, 1766.

Ibn Szína, Abu Ali al-Huszajn bin Abdallah ibn Szína (perzsául ابوعلی سینا *Abu Ali Szína*, arabul: أبو علي الحسين بن عبد الله بن سينا; latinosított neve Avicenna)
980 – 1037AD

Avicenna: az egészség alakulása Galenos nyomán

res naturales
(szervek és testrészek
Testnedvek, harmónia)

„res non naturales”
(levegő, alvás, táplálkozás,
Mozgás, lelkiállapot stb.)
környezet

Res contra naturam
Betegség csírák,
nedvrontó anyagok

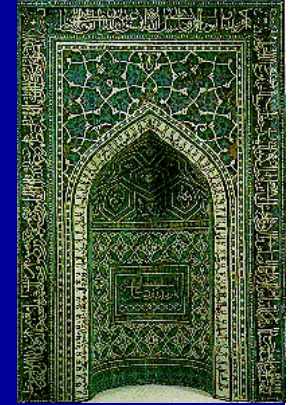
Avicenna

- Többféle pulzusfajta:
„hullámzó”,
„gazella futására emlékeztető”,
„féreg”,
„hangya-mozgású”.

- Egészségvédelmi útmutatások;
étrendek, tornagyakorlatok
Pihenés
lélektani állapot
időjárás és az évszakok
emberre való hatásával is.

Avicenna az orvosok fejedelme, munkássága

- **A fájdalom csillapítás**
- **testrész érzékenysége megszüntethető hűtéssel vagy megfelelő vegyi hatással. A kamilla, a lenolajmag, a keserű mandula, a tojásfehérje a legalkalmasabb.**
- **több mint 800 gyógyító hatású anyagot ír le, amelyek között egyaránt találhatók állati, növényi és ásványi eredetűek.**

Avicenna az orvosok fejedelme, munkássága 2.

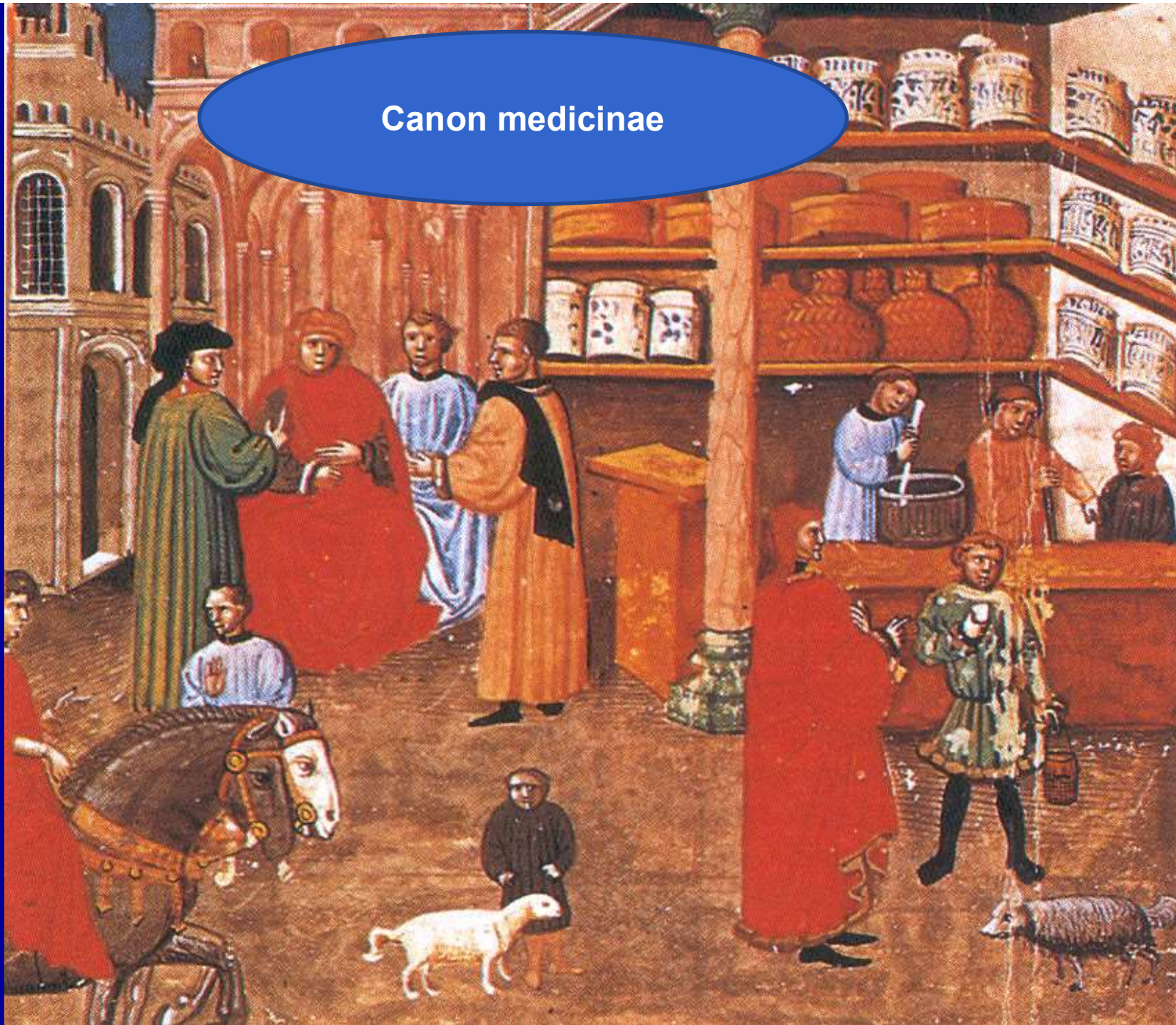
- **A gennyes sebek kezelésére gombatenyésztet használt, ami a ma ismert antibiotikum orvosságok elődje volt.**
- **a szem betegségei**
- **alvászavarok, epilepszia, az emlékezet-zavarok, az agytályog és az apoplexia cerebri kórformákat ismerte, elmekórtani leírásai.**
- **Szülészet, csecsemőgondozási (köldöklekötés, fürdetés, a testnyílások tisztítása, pólyázás stb.),**
- **nőgyógyászati problémák, sebészettel, égési sérülések, fertőzések, ellenmérgek**

Avicenna / Ibn Színá (980-1037)

Canon- encyclopedica orvosi könyvében
a keleti – nyugati világot kötötte össze
Galenost lefordította

Canon medicinae

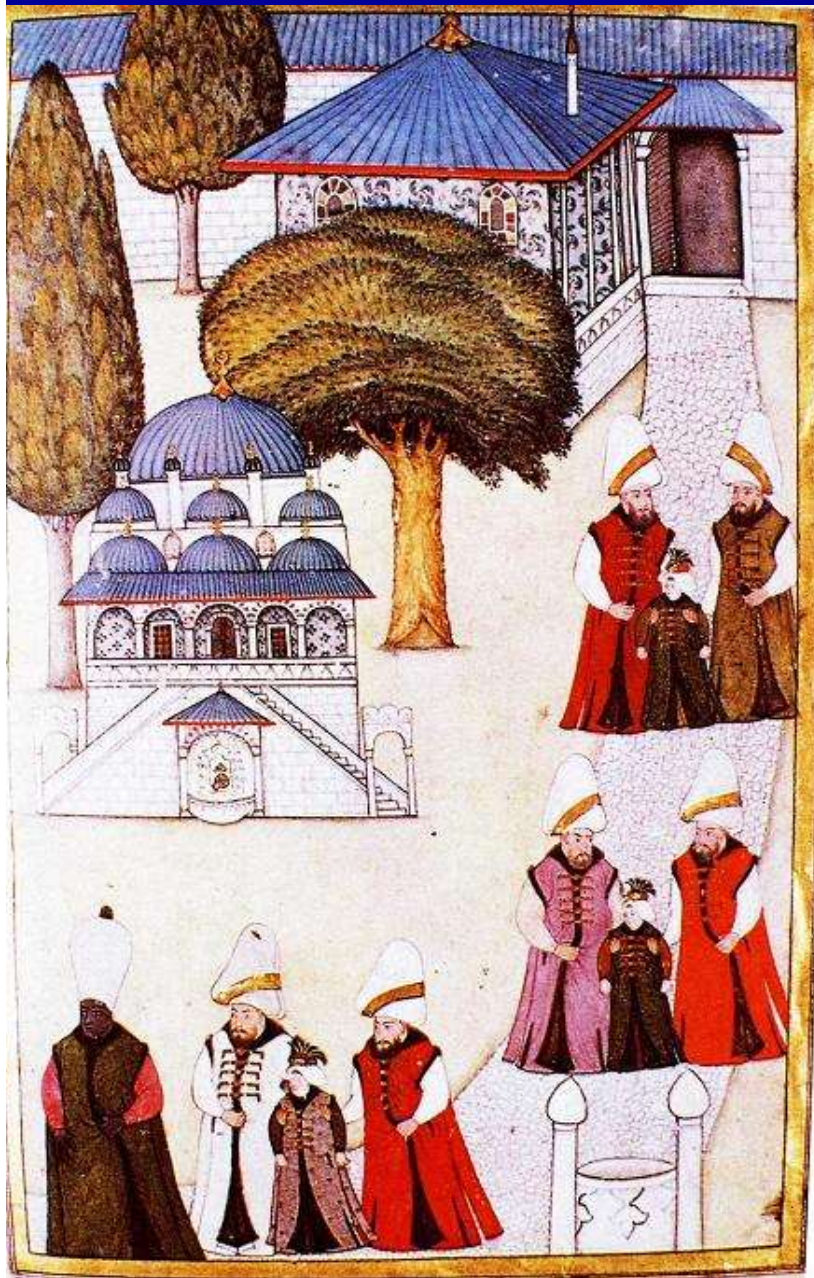

Avicenna
Medicina canonja

Khitān circumcision

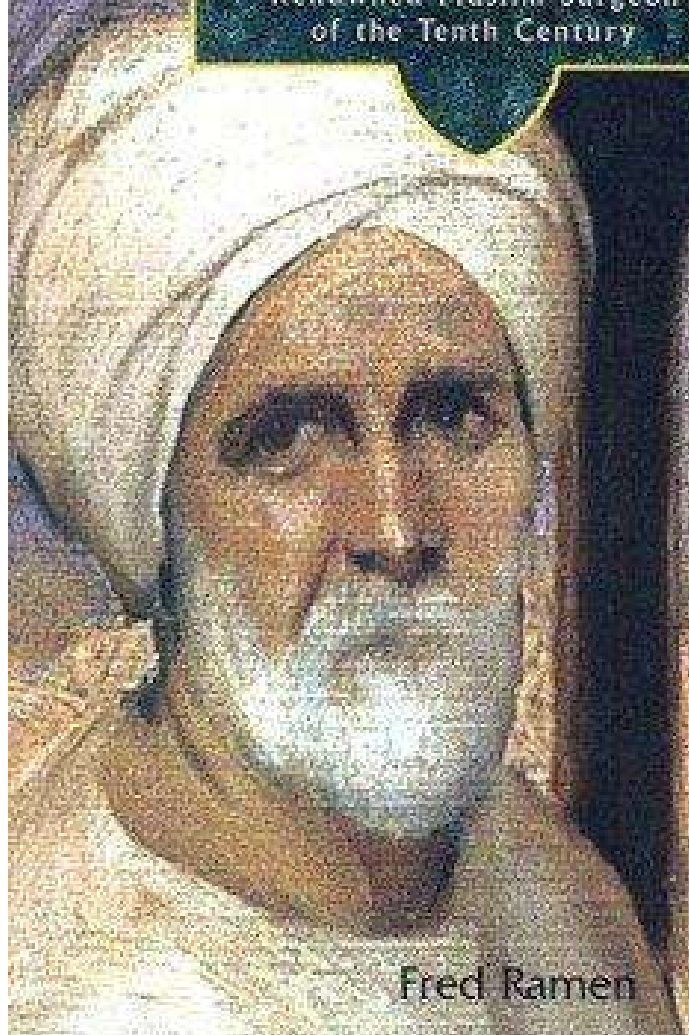

Great Muslim Philosophers and Scientists of the Middle Ages

ALBUCASIS

(ABU AL-QASIM)
(AL-ZAHRAWI)

Renowned Muslim Surgeon
of the Tenth Century

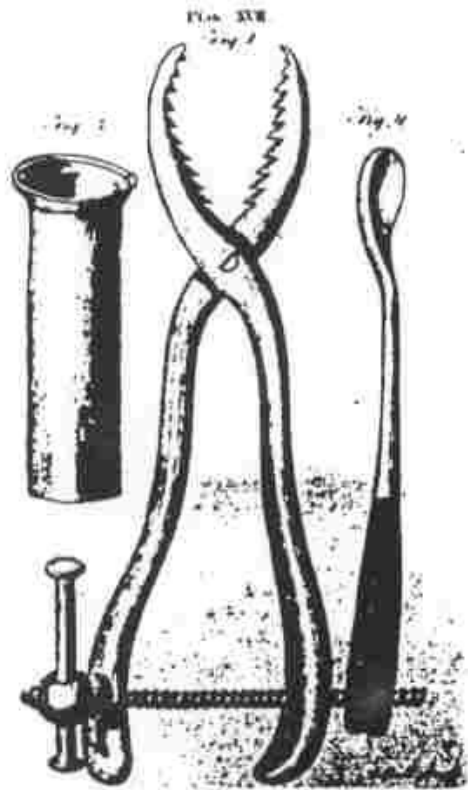
Fred Ramen

Abu al-Qasim Khalaf ibn al- Abbas Al-Zahrawi (936 - 1013) Abulcasis

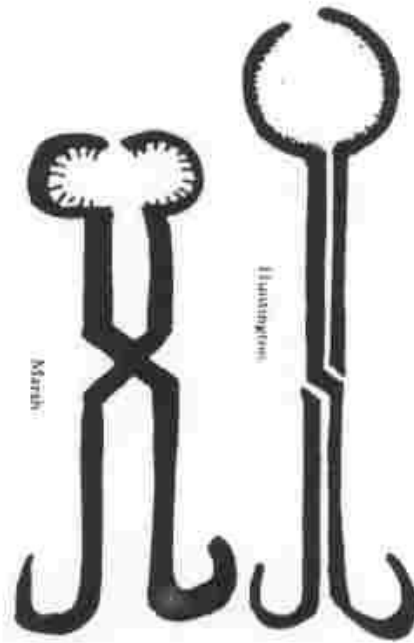
A leghíresebb sebész, műszerek
feltalálója,

Kitab at-Tasrif (*The Method of Medicine*)

By ANDREAS A. CRUCE

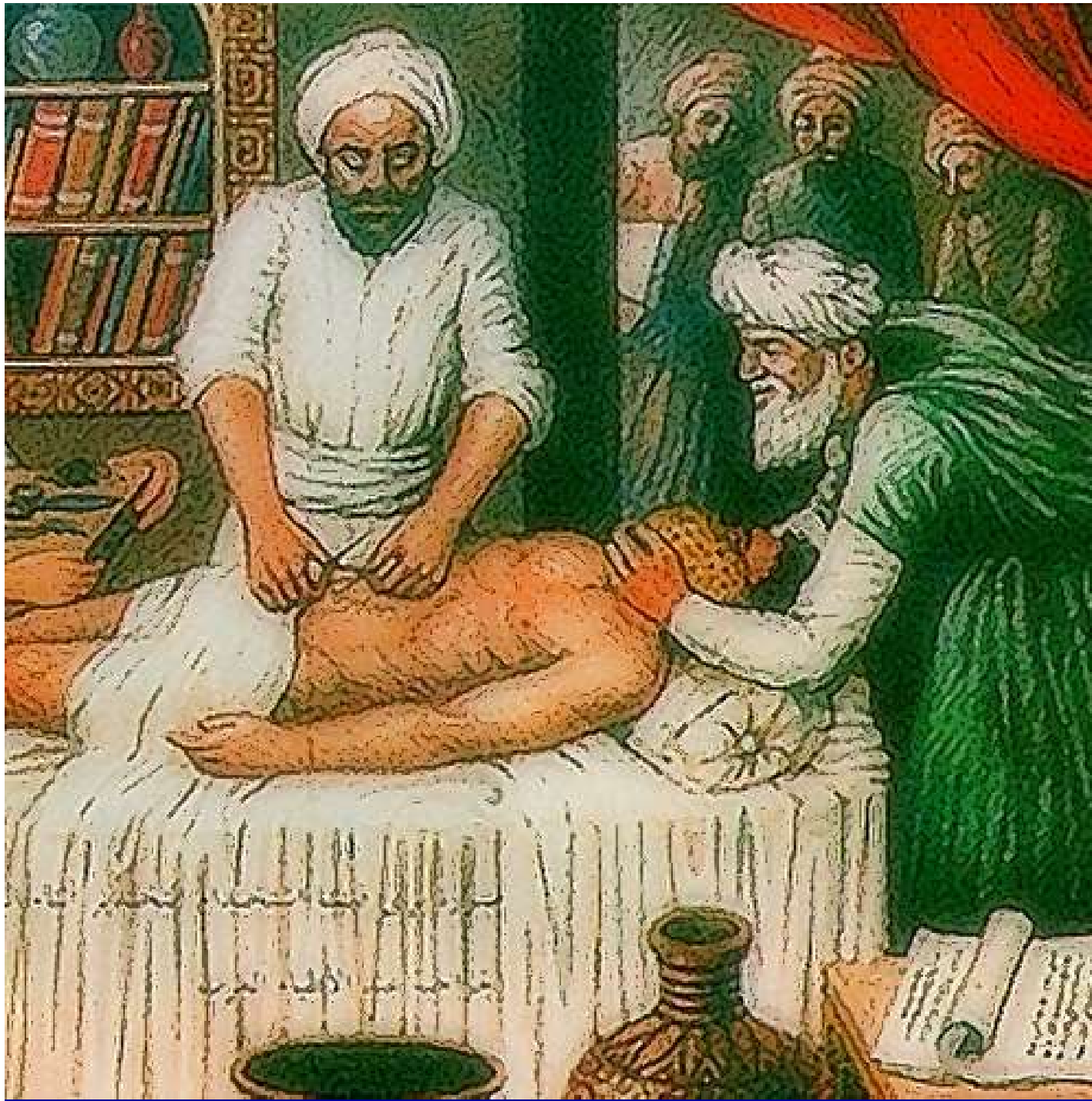

By ALBUCASIS

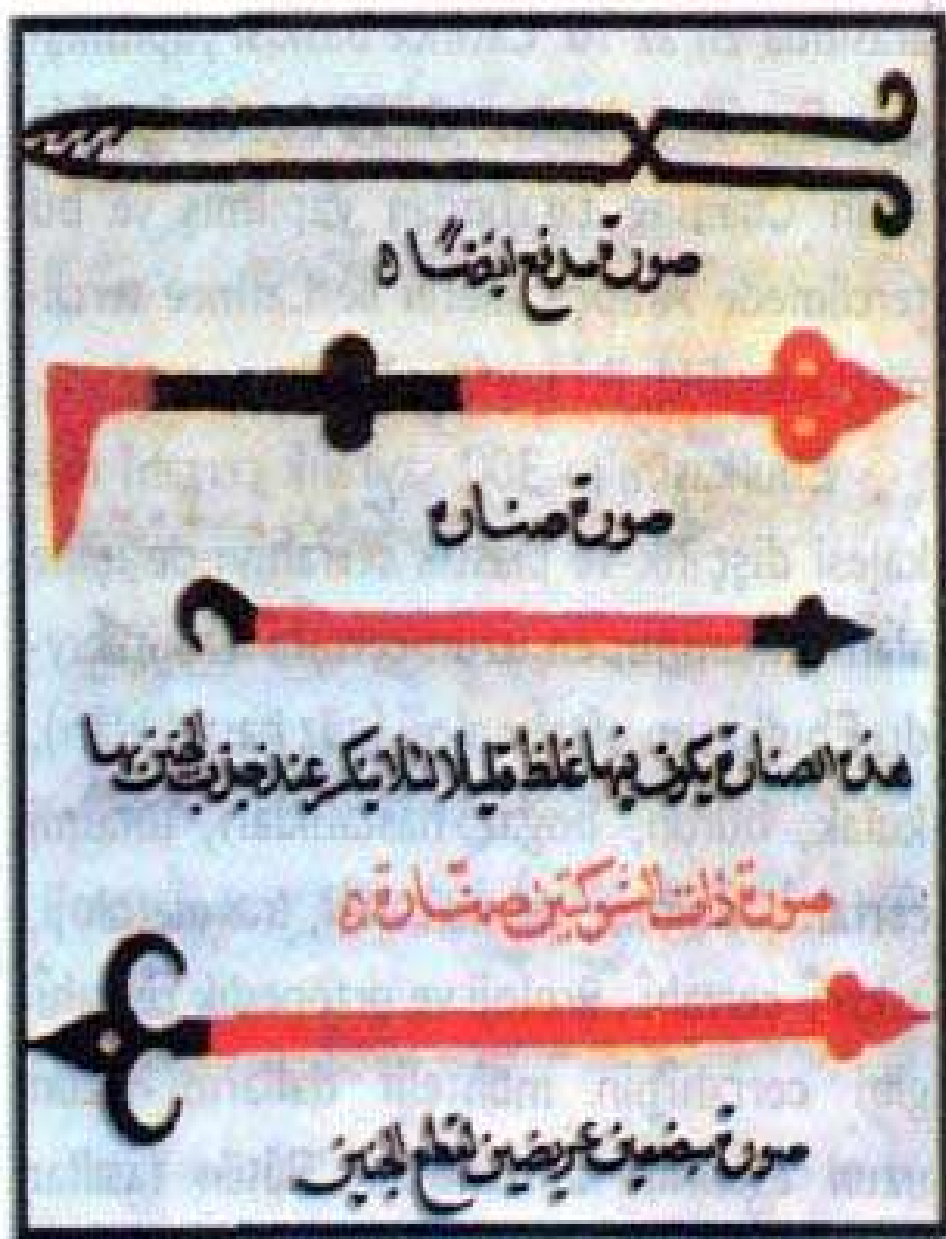
LITHOTRITE

Fig. 4
(Quoted from Reference No. 13)

**El-Zehravi
Ameliyat
hasi mütetef
végez**

Doğum esnasında kullanılan ameliyat aletleri.

صَوْنِ طَبِيبٍ وَشَكْلَاتِ وَصَوْنِ حَلِيكِ بُونَلَرْدَرِ

صَوْنِ مَذْحُجِ عَجُوقِ بُوْرْدَرِ

ForumGerçek.Com

يُودِئِينَ أَوْلَٰئِكَ يَبْلُغُونَ يَأْتِيهِمْ أَجْرٌ لَّيْسَ بِمُؤَدِّئِينَ
أَوْلَٰئِكَ أَجْرُكَ أَجْرٌ مُّوَدَّعٌ أُولَٰئِكَ مَفْصِلَةٌ بَيْنَ يَدَيْهِمْ

عقبتك
عقبتك
عقبتك
عقبتك
عقبتك
عقبتك
عقبتك
عقبتك
عقبتك
عقبتك

ForumGerçek.Com

عقبتك
عقبتك
عقبتك
عقبتك
عقبتك
عقبتك
عقبتك
عقبتك
عقبتك
عقبتك

صَوْرَةُ عَلِيٍّ بْنِ اَبِي تَالِبٍ

شَكْلُ آتِ

صَوْرَةُ طَيْبِ

ForumGerçek.Com

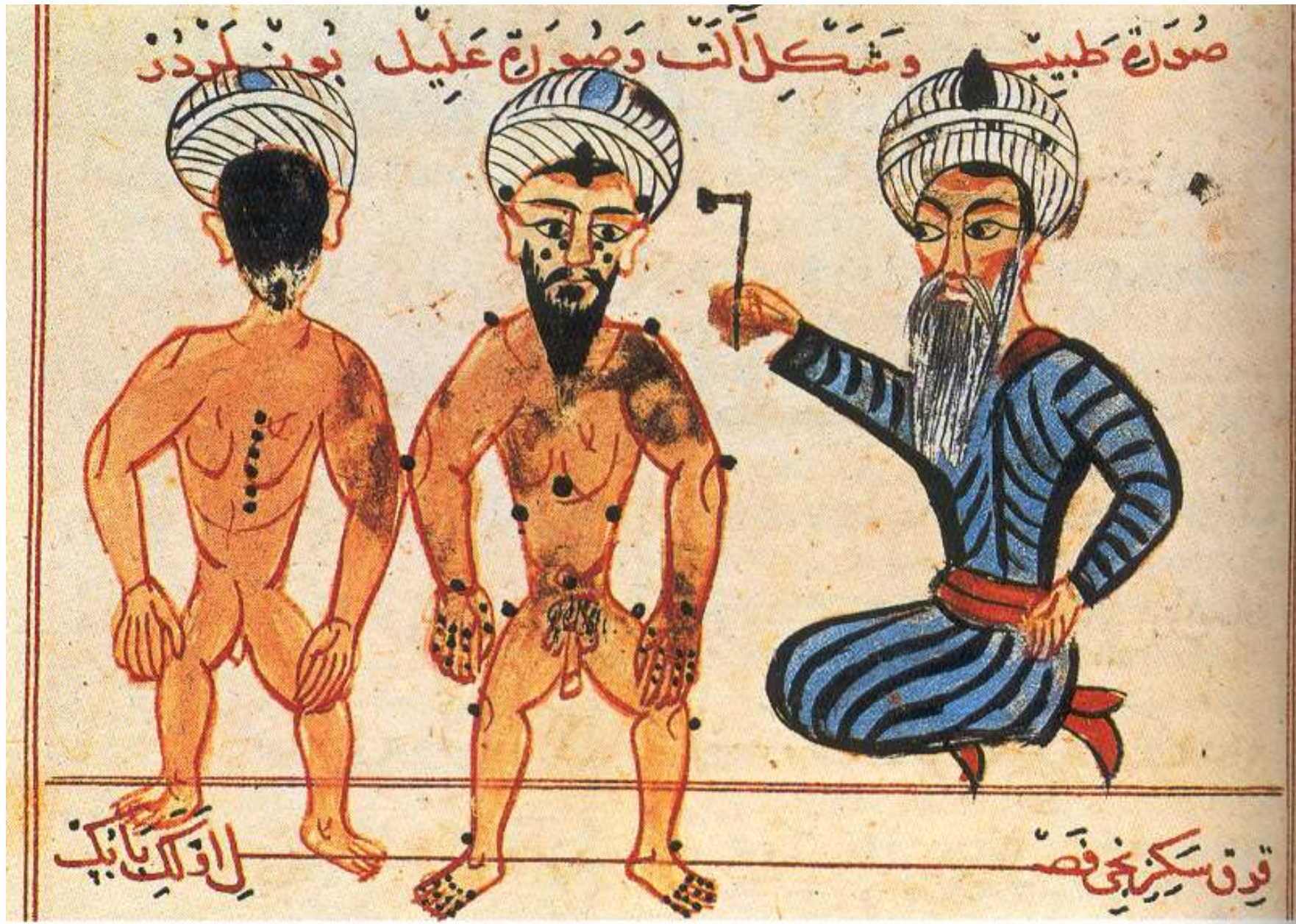
نارنگه طویله حمامه اوقم سفینه کیدا اولماک یغورونمیز

مؤن طبیب و شیکرالک
و مؤن علیک بونلر ددر

و شیکرالک
بونلر ددر

Nyak-fej betegségek és beavatkozások

Abulcasis, Cordova

1009

Al Tasrif (A gyűjtemény) c. könyve

كُنْ زَائِلًا وَمُزْمَنًا ارْتَسِي زَائِلًا وَلَهُ بِإِذْنِ اللَّهِ تَعَالَى صُكْرَةٌ عَلِيْلٌ انْتَرِي بِأَرْبِي يَا غِلَهَ طُلْدَنَ وَبِرَسَاعَتِ طُنْيَا

صَوْرَةٌ طَبِيبٍ
وَشِكْلِ التَّ
وَصَوْرَةِ عَلِيْلٍ
بِوَتْلَرْدَر

کتابست اجاع است

بقاسنه ایل او اعوجت

بیازناز میرناز نیکسه

مخلاتوری خیم برنگه

محمد علی شاه قاجار

ظهور ایلر کلور روز قیامت

قیامتد، مقدم او، قلا

ظلمت شمس مغربد، جوشوران

رخاند دایه رهم ناردجال

Rabbi Moshe ben Maimon Rambam

1135-1204

filozófus, orvos, asztrológus, tudós
Szaladin nagyvezér udvari orvosa,
„a zsidó Arisztotelész”

Amadeo Ruiz Olmos 1964: Rabbi Moshe ben Maimon 1135-1204

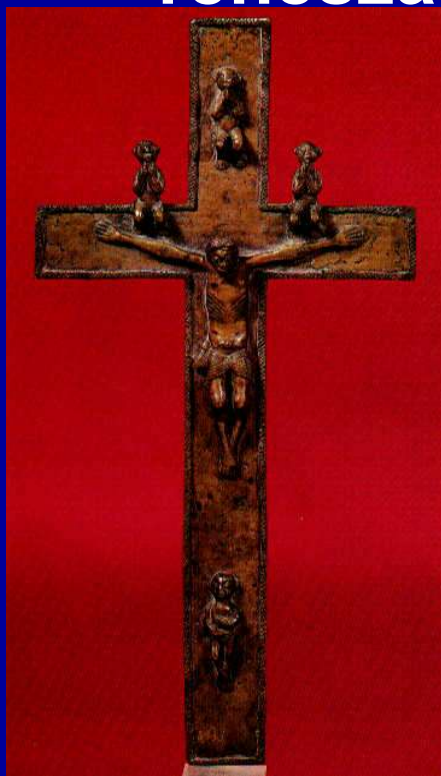
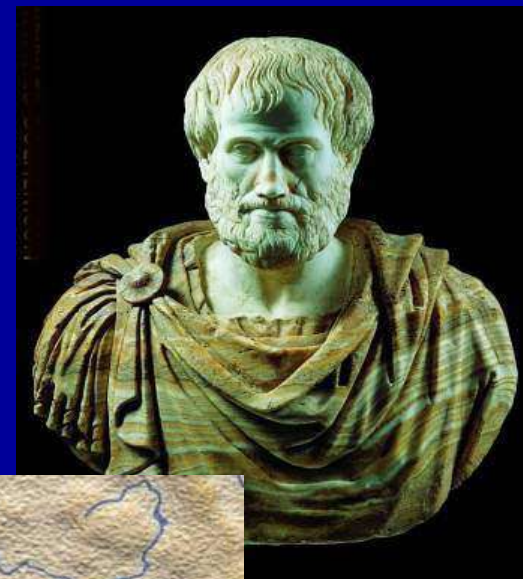
A középkor jellemzői

- **Kereszténység**
- **Hódítások, népvándorlás, banditák**
- **Városi élet**
- **kereskedelem**
- **Keresztény államok**
- **Kadetrálisok (1150-1250)**
- **Egyetemek (1200)**

Az európai kultúra alapjai

- görög filozófia és tudásanyag
- római birodalom
- keresztény vallás
- reneszansz

ORVOSTUDOMÁNY A KÖZÉPKORBAN

- Galenus tana megmaradt
- Lélek a legfontosabb, a testet elhanyagolták
a keresztényi szeretet jegyében a karitatív tevékenység virágzott - 399-ben alapították az első kórházat.
 - SZENT LÁZÁR REND -Orleans
 - TEUTON LOVAGREND
 - SZENT JÁNOS /Johannita LOVAGREND

A RÉGI IDŐK TUDÁSÁNAK MEGŐRZÉSE

- Arab orvoslás hatása
- Kolostorok a tudás őrzői

Új orvosi szakkifejezések

Élettani elméletek körvonalazódtak

XII. században szétvált az egyház és a
gyógyítás

Középkori közegészségügy

- Városok - városfal, emelet, tűzvések, zsúfoltság, állatokkal összezárva
- Háborúk
- Közegészségügy: ivóvíz, szennyvíz

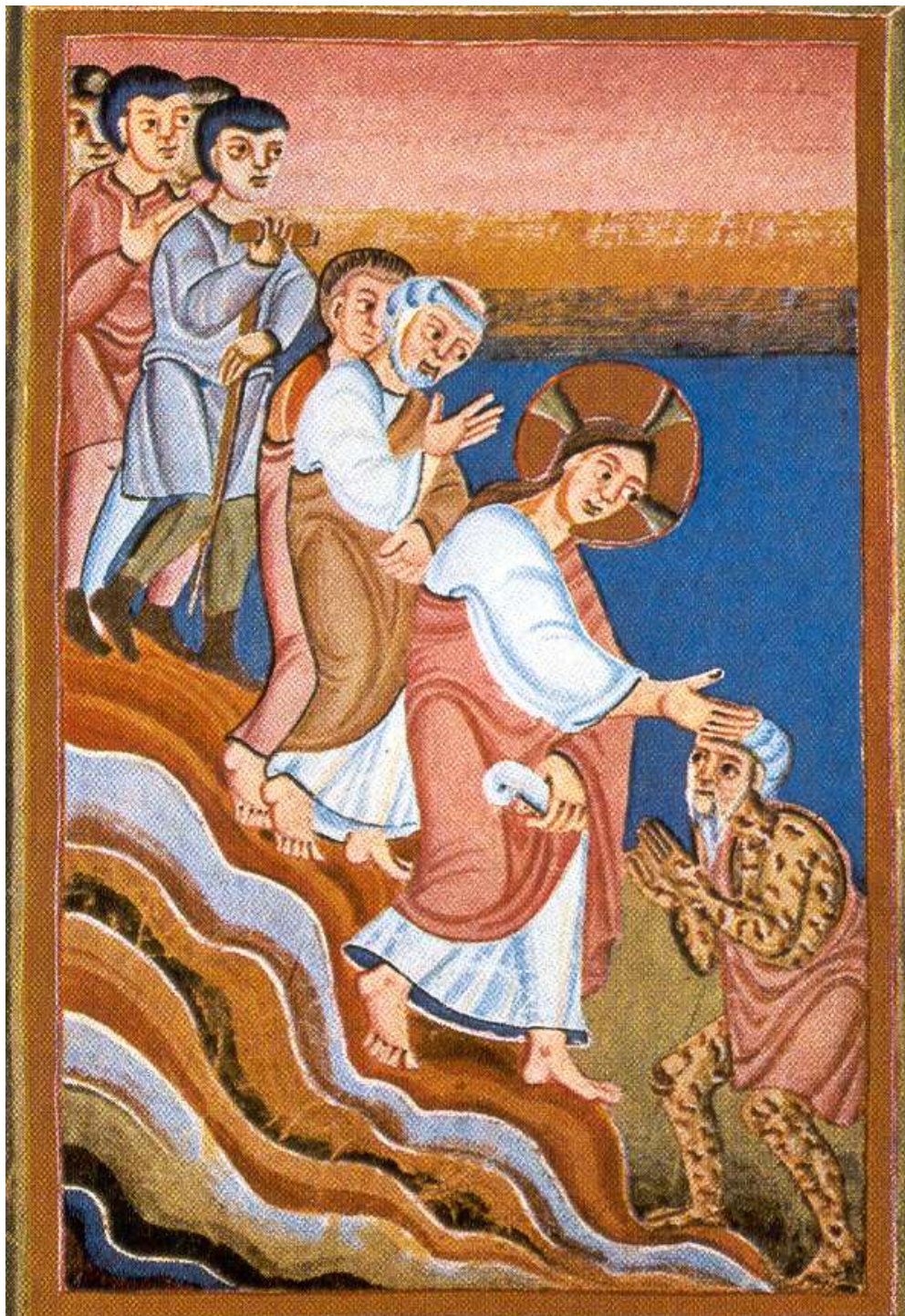
utcák kövezése

fürdők

piac

ispotályok

Szentelek gyógyítása

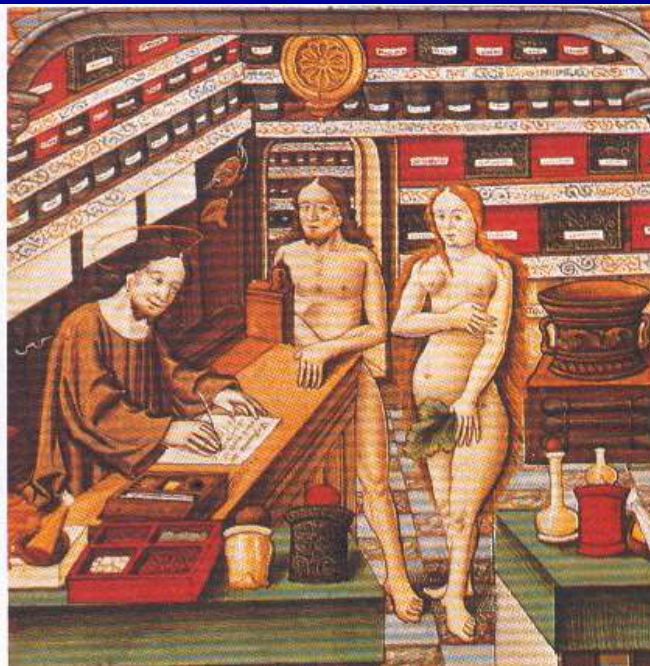
**Jézus,
mint csodadoktor**

Christus medicus

Magyar Anjou Legendárium (XIV. sz.):
Szent Ferenc a leprások sebeit tisztogatja.

**Krisztus meggyógyítja Péter anyósát
Ádám és Éva receptet kapnak Krisztustól
Krisztus gyógyít**

**Az irgalmas szamaritánus
X. Század
Világi rendek kialakulása**

**NURSAI SZENT BENEDEK
480 körül**

**529 Montecassino
új alapítására.**

**Ebben az évben csukatta be
Justitianus császár Athénben
az Akadémiát,
melyet még Platón alapított,
és 800 éven át volt a görög
tudomány székhelye.**

**Megnyílt helyette
"az Úr szolgálatának iskolája"
(Szt. Benedek Regulája),**

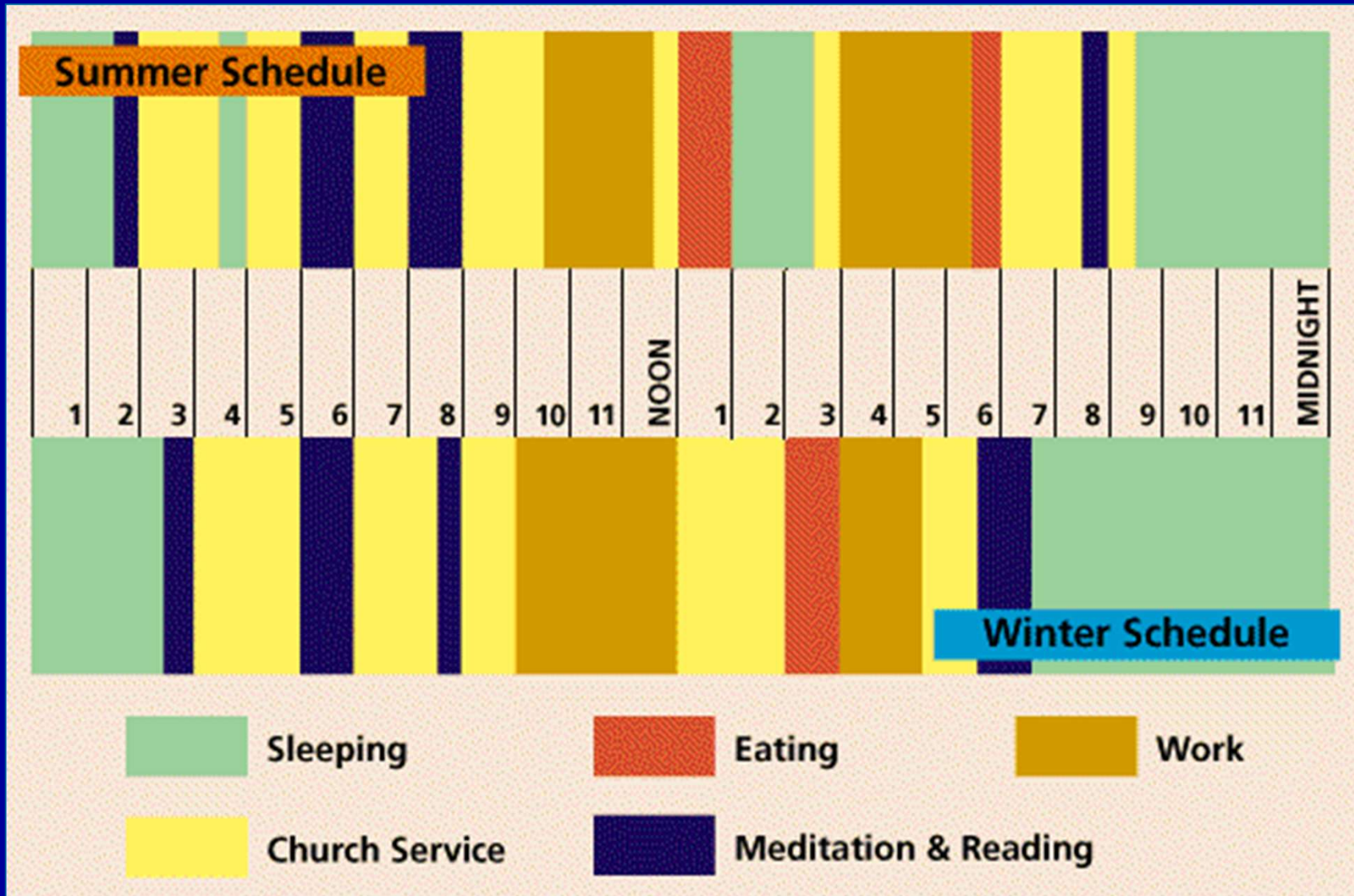
Monte Cassino kolostor

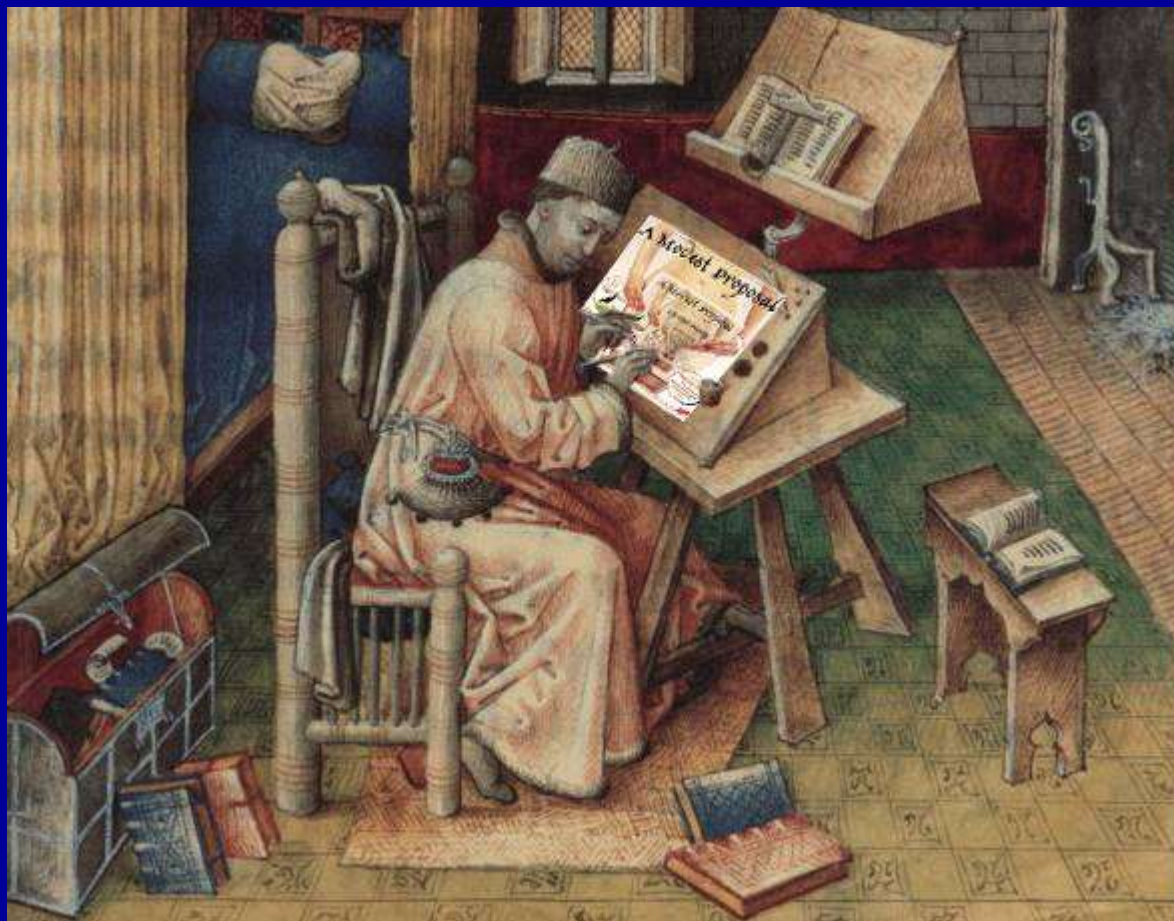
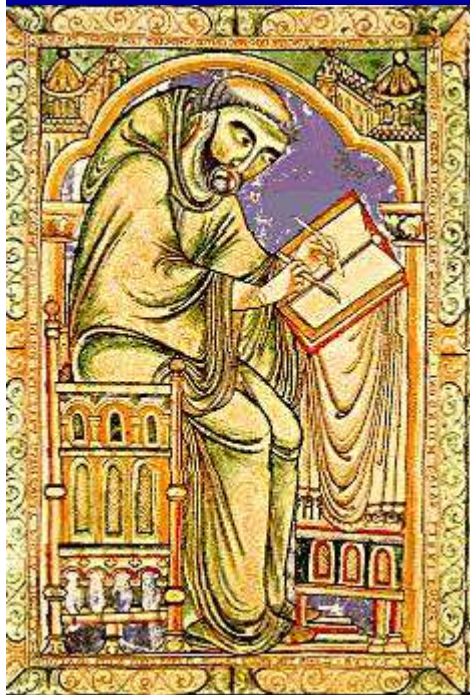
Monte Cassino

A Medieval Monk's Day

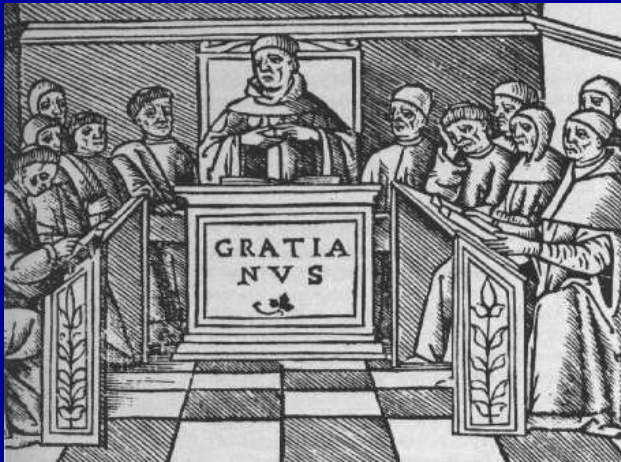
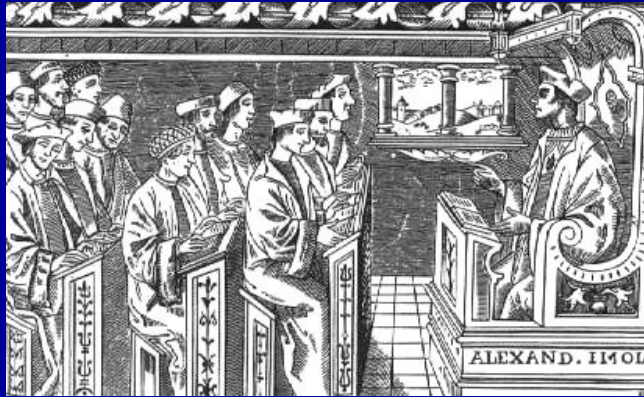
Könyvmásolás

Manuscripts

Egyetemek

- Praktikus ismeretanyag (grammatika, diktámen, jog, orvoslás stb.) feldolgozása
- Universitas Magistrorum et studiorum – tanárok és hallgatók együttese
- Studium Generale (egyetemes tanulmányok) 1088 Bologna
 - Rektorát a tanárok választják, egyházi megerősítés
 - Francia, német, angol egyetemek
- Párizs: (XII. sz.) Notre-Dame+Szent Genovéa kolostor = Sorbonne
 - Egyetemi polgárok választják a rektort maguk közül 1-2 évre, aki erkölcsi normáknak kell megfeleljen (megbízható, higgadt, igazságos stb.)
 - Itáliai, spanyol egyetemek, Krakkó

Skolasztikus dialektika

- Oktatási módszer, bizonyítási mód
 - A tanítandó tételt röviden, szabatosan fogalmazták meg, többnyire kérdő formában.
 - Felsorakoztatták a tétel ellen hozható ellenérveket.
 - Ezután a tétel mellett szóló érvek következtek. (Mindkét oldalon logikai érvek és tekintélyes szerzők véleményei szerepeltek.)
 - A tétel kifejtése, eldöntése és a döntés megokolása következett.
 - Ennek alapján megcáfolták a (2. szám alatt szereplő) ellenérveket.
- Előnye: csak gondolkodás műveleteire alapoz, tapasztalt ismeretek kizárva, fegyelmezett gondolkodásra nevel
- Hátránya: öncélúvá teheti a gondolkodást

KOLOSTORI, SZÉKESEGYHÁZI, VÁROSI ISKOLÁK

Studium Generale

Facultas Medica

Professor, magister, doctor

Klerikusok (diaconus - diák), latin nyelv

Teoretikus képzés

A manuális munkát az alacsonyabb
képzettségű **sebész** végzi

Anatómia – háttérben marad

Kolostor kórház

Kozma és Damján

SZENT ÁGOTA

- Élt: ?- Kr. után 250/251
- A szicíliai Katániában született, előkelő családban. Buzgó vallásos lelkületű leány volt.
- A helyi kéjvágó helytartó, Quintianus szemet vetett rá és Decius császár keresztényellenes rendeletét felhasználva letartóztatta.
- Egy örömtanyára vitték, de „átnevelése” sikertelennek bizonyult.
- Ezért bíróság elé állították, megkínozták és börtönbe vetették
- A kínzások alatt szinte halálra verték, melleit pedig levágták.

- A kínzások után azonban megjelent neki Szent Péter aki meggyógyította.
- Mindezek ellenére kínzását folytatták, míg bele nem halt sebeibe.
- A mellbetegek védőszentje, emellett pedig az ércöntők, a kohászok és bányászok védőszentje.
- Tűzvész és földrengés ellen is őt hívják oltalmul. (A szent védővárosa ugyanis a vértanú halálának első évfordulóján csoda folytán megmenekült az Etna kitörésétől.)
- Ünnepe: Február 5.

Az Etna napjainkban.

SZENT BALÁZS

- Vértanúhalált halt: Kr. u. 316 táján
- Örmény származású volt
- Példamutató keresztény életet élt -> Szebaszte népe püspökké választotta.
- Visszavonulva, egy hegyi barlangból irányította szent közösségét. Barlangját vadállatok őrizték. (A legenda szerint.)
- Agricola helytartó poroszlói végül rátaláltak, és Licinus császár keresztényellenes rendeletei felhasználva ellene, bíróság elé hurcolták.

A szent püspök különböző ábrázolásai a képzőművészetben.

- Nem tudták hittagadásra kényszeríteni, ezért megkorbácsolták és a siralomházba került, ahol további csodákat tett.
- Vízbefojtás általi halálra ítélték, de végül is lefejezték. (A legenda szerint áldást mondva besétált a tó közepéig épségben. Pogány bírái pedig mind vízbe fulladtak mikor követni akarták.
- A torokbetegek, torokfájósok védőszentje.
- Emlékezete: Balázs áldás (Egy asszony hálából egyszer többek között gyertyát ajándékozott neki, amit a püspök megszentelt. A gyertya felajánlás évenkénti megisméltését, így különleges áldásával kötötte össze.
- Ünnepe: Február 3.

Balázs áldás régen...

...és ma. (Jobb oldali kép: Balázs áldás a soproni Szent György templomban)

SZENT RÓKUS

- Élt: 1345 körül – 1376 körül
- A franciaországi Montpellier-ben született. Szülei előkelő nemesek voltak, akik istenhívően, mély vallásosságban éltek.
- Az ő fiuk volt Rókus, aki melkasának bal oldalán a kereszt jelképével született.
- Szüleitől vallásos nevelést kapott és e szerint élt.
- 12 évesen elvesztette atyját, 15 évesen pedig édesanyját.
- Ezután nekilátott apja végrendeletének végrehajtásához: Segítette és gondozta a szegényeket, rászorulókat és továbbra is Istennek tetsző életet élt.

- Ezután elhagyta szülőföldjét és zarándokútra kelt: Útja során sorra gyógyította meg a pestis sújtotta városok lakóit. Pl. Cesena-ban, Piacensa-ban, Rimini-ben stb
- Rómában a pápától teljes bűcsút nyert.
- Piacensaba visszatérve és gyógyítva maga is megkapta a betegséget ezért egy közeli erdős völgybe húzódott vissza.

Piacensa látképe napjainkban.

- Itt egy Gotthárd nevű gazdag hívő ember kutyája látta el élelemmel, majd pedig maga Gotthard, akivel Rókus szoros barátságot kötött.
- Rókus egy idő múlva szüntelen áldásai és imádkozásai jóvoltából kigyógyult a pestisből.
- Ezután Lombardiába ment, ahol Angera városának közelében kémnek hitték és a város ura börtönbe vettette.
- Öt évig raboskodott, melyet türelemmel viselt és szüntelenül vezekelt.
- Mikor látta hogy közeleg életének vége papot hivatott és meggyónt.
- Majd három napi zavartalanságot kért hogy a halálára felkészülhessen.

Angera városa napjainkban.

Szent Rókus és az őt tápláló vadászkutya.

- A harmadik nap végén megjelent nála az Úr angyala és magkérdezte, mi az utolsó kívánsága: Ő azt kérte, hogy akik Isten nevében megemlékeznek róla, gyógyuljanak ki a pestisből.
- Ezután eltávozott az égi szentek közé.
- A pestis védőszentje.
- Ünnepe: Augusztus 16.
- Magyarországon is számos templom viseli a nevét, oltalma alatt áll az 1796-os pesti járványkórház is.

Szent Rókus szobra.

SZENT APOLLÓNIA

- Mártírhalált halt: Kr. Után 249-ben
- Az alexandriai keresztény közösség tagja volt, valószínűleg annak diakonisszája.
- Nagy Dionüsziosz püspök levele nyújt egyedül forrást a lány haláláról.
- Apollónia nem keresztényüldözés áldozata volt, hanem a csőcselék kicsapongásainak, akiket pár fanatikus próféta felbujtott.
- Apollónián kívül a közösség számos tagját megkínozták és megölték.

- Apollóniának egyenként tépték ki a fogait. (Az őt ábrázoló képeken ezt eléggé durva, ormótlan fogókkal tették meg.)
- Ezután kivezették a városból és máglyát gyújtottak neki.
- Megfenyegették, hogy elevenen elégetik ha nem káromolja Istent.
- A lány azonban a kínzások okozta elviselhetetlen fájdalmak miatt inkább önként a lángok közé ugrott.

Szent Apollónia kínzása.

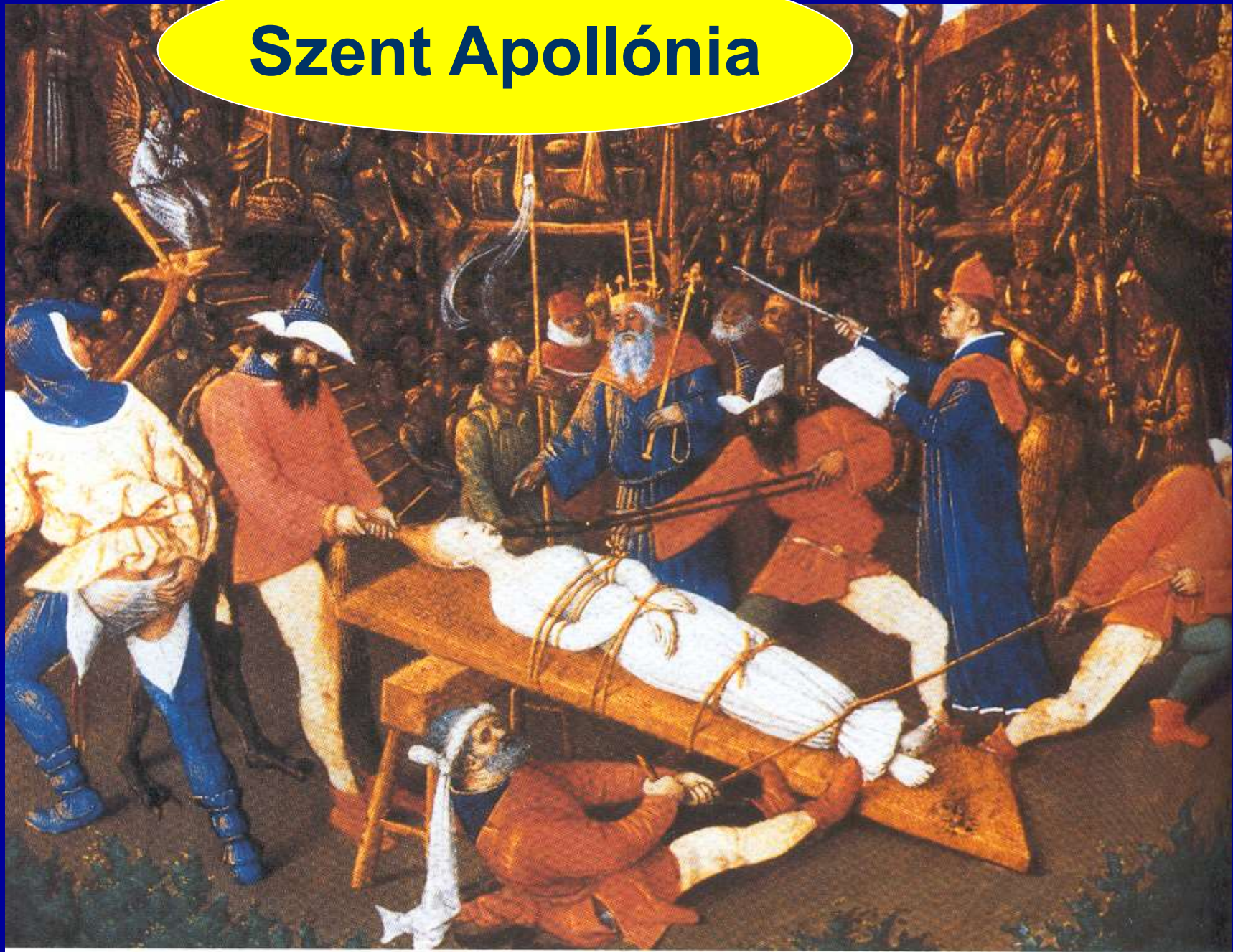

- A fogorvosok és fogfájósok védőszentje.
- Számtalan relikviája maradt fent (pl. a feje, karjai, az állkapcsának egy darabja, foga) melyeket különböző kegyhelyeken őriznek.
- Katánia egyik védőszentje.
- Ünnepe: Február 7.

A képen: Szent Apollónia egyik foga melyet a portói katedrálisban őriznek.

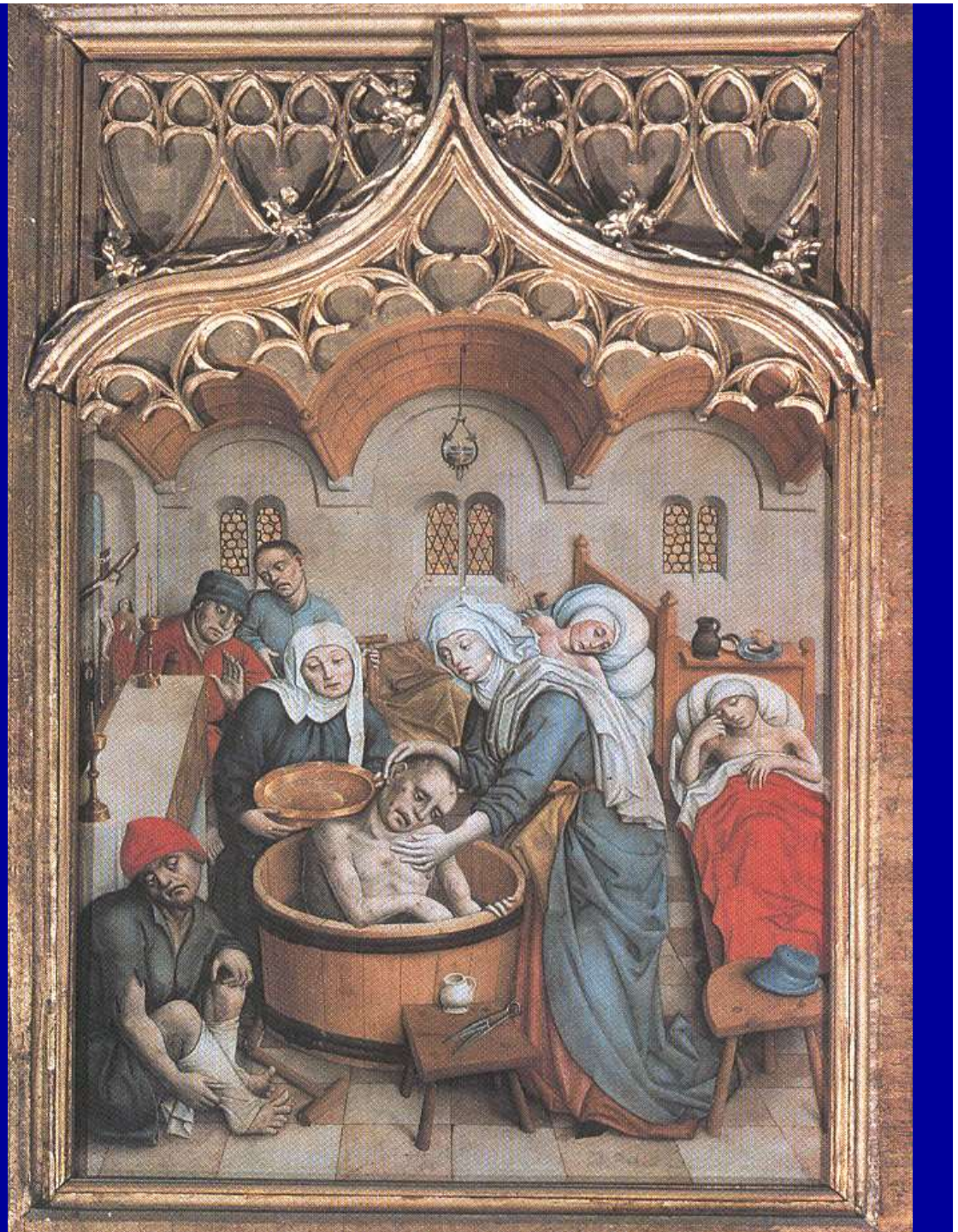

Szent Apollónia

Alexandriai keresztény közösségben a csőcselék végzett vele

**Szentelek,
Vértanúk,
Védőszentelek**

Betegség - elmélet

Kis apró szemcsék
un. **miazmák**
okozzák a
megbetegedéseket

A bűn büntetése

Az egyetemek kezdetei Európában

- Salerno-Monte Cassino 904
Görög és római medicina fordítása

X.-XII.SZÁZADI ELSŐ EGYETEMEK

- **Az első egyetem: SALERNO**
- Párizs, Bologna, Padua, Ferrara, Tübingen – 4 - 5 évig tartó tanulmány
- **Orvosi működés szabályozása:**
 - Szegényeket ingyen kell kezelni
 - Kezelési költségek meghatározása
 - Tilos a gyógyszerészekkel való összejárás

„Jó erőt és egészséget, ha akarsz elérni,
Kerüljed a bosszúságot, békében kell élni,
Jó a zsíros levesektől, a sok bortól félni.”

Egyetemek alapítás

895	Al-Karauin, Fez, Marokkó
988	Al-Azhar, Kairo, Egyiptom
1088	Bolognai Egyetem, Itália
1096	Oxfordi Egyetem, Anglia
1150	Párizsi Egyetem, Franciaország
1175	Modenai Egyetem, Itália

Egyetemek alapítása

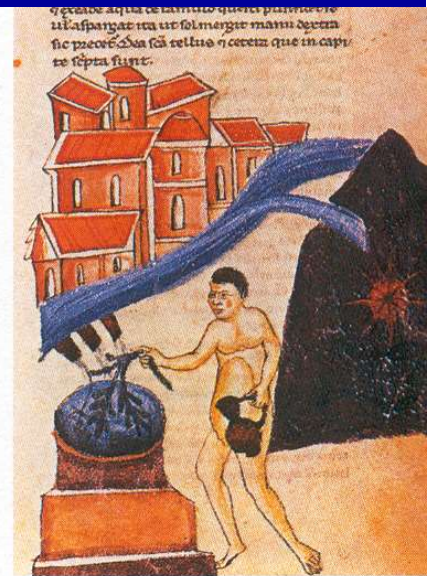
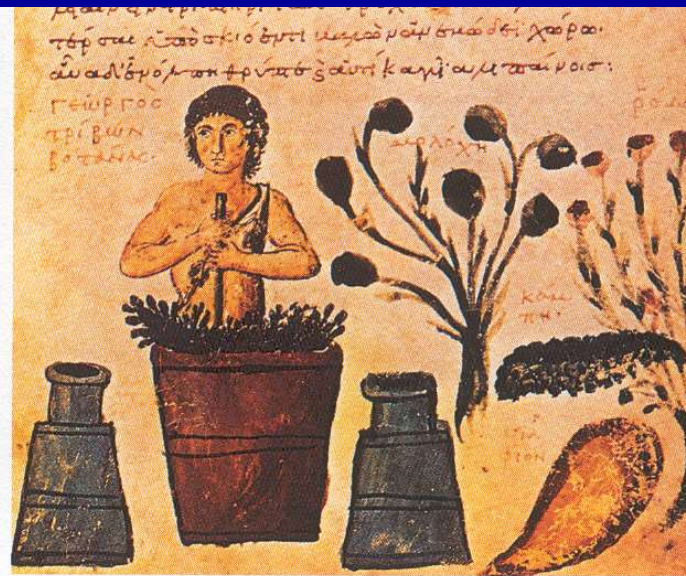
1208	Cambridge-i Egyetem Anglia
1222	Salamanca-i Egyetem, Spanyolor. Paduai Egyetem, Itália
1224	Nápolyi Egyetem, Itália
1293	Madridi Egyetem, Spanyolország
1348	Prágai Egyetem, Csehország
1364	Jagelló Egyetem, Krakkó, Lengyelo.
1365	Bécsi Egyetem,
1367	Pécsi Egyetem

Egyetemek, skolasztika

1409	Lipcse, Németország
1412	St. Andrews, Skócia
1425	Leuven-i Katolikus Egyetem, Belgium
1450	Glasgow-i Egyetem, Skócia
1477	Uppsala, Skócia
1479	Koppenhágai Egyetem, Dánia
1494	Aberdeeni Egyetem, Skócia
1579	Vilnusi Egyetem, Litvánai, Báthory Istv.
1583	Edinburgh-i Egyetem, Skócia
1635	Nagyszombati Egyetem, Pázmány Péter

Theriák/ mérgező hatású gyógyszer készítése

Galenosz előírása szerint

**ROGER
FRUGARDI
(1140-1195)
PRACTICA
CHIRURGIAE
az első európai
sebész könyv**

emorroïda mei
dicitur sic.

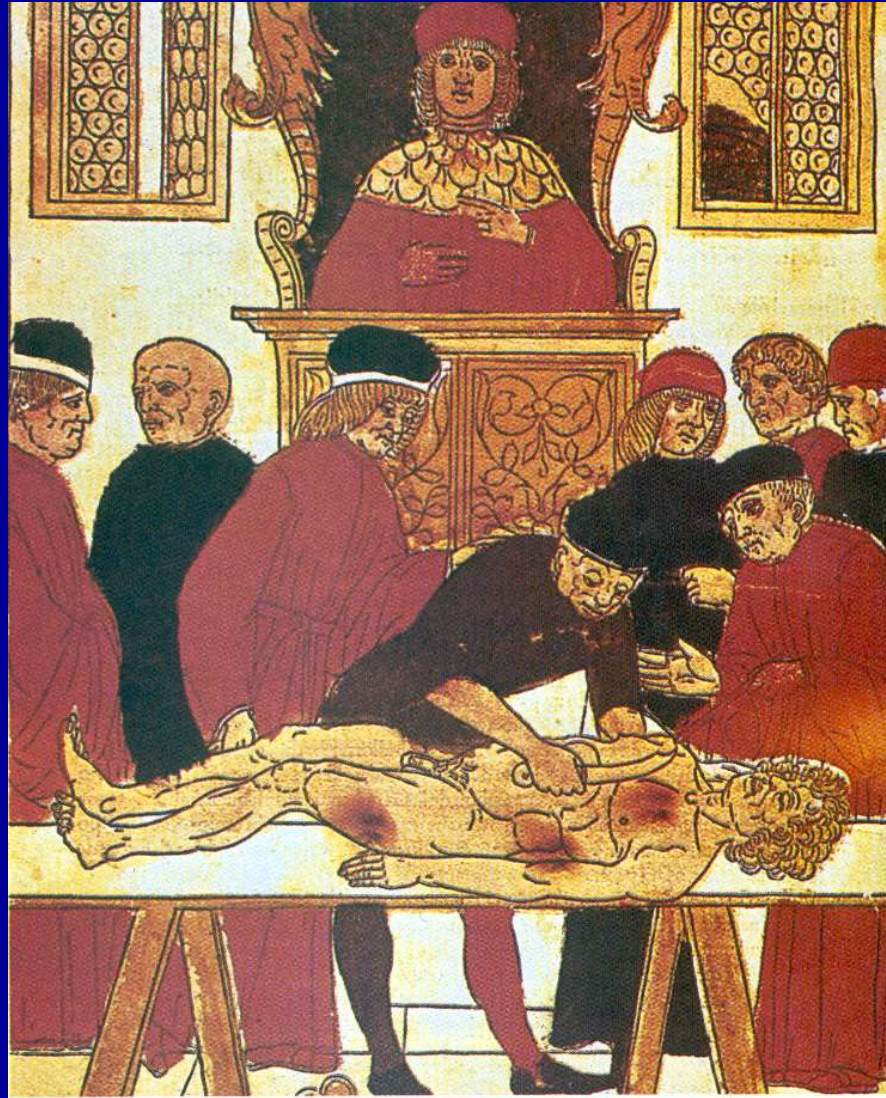

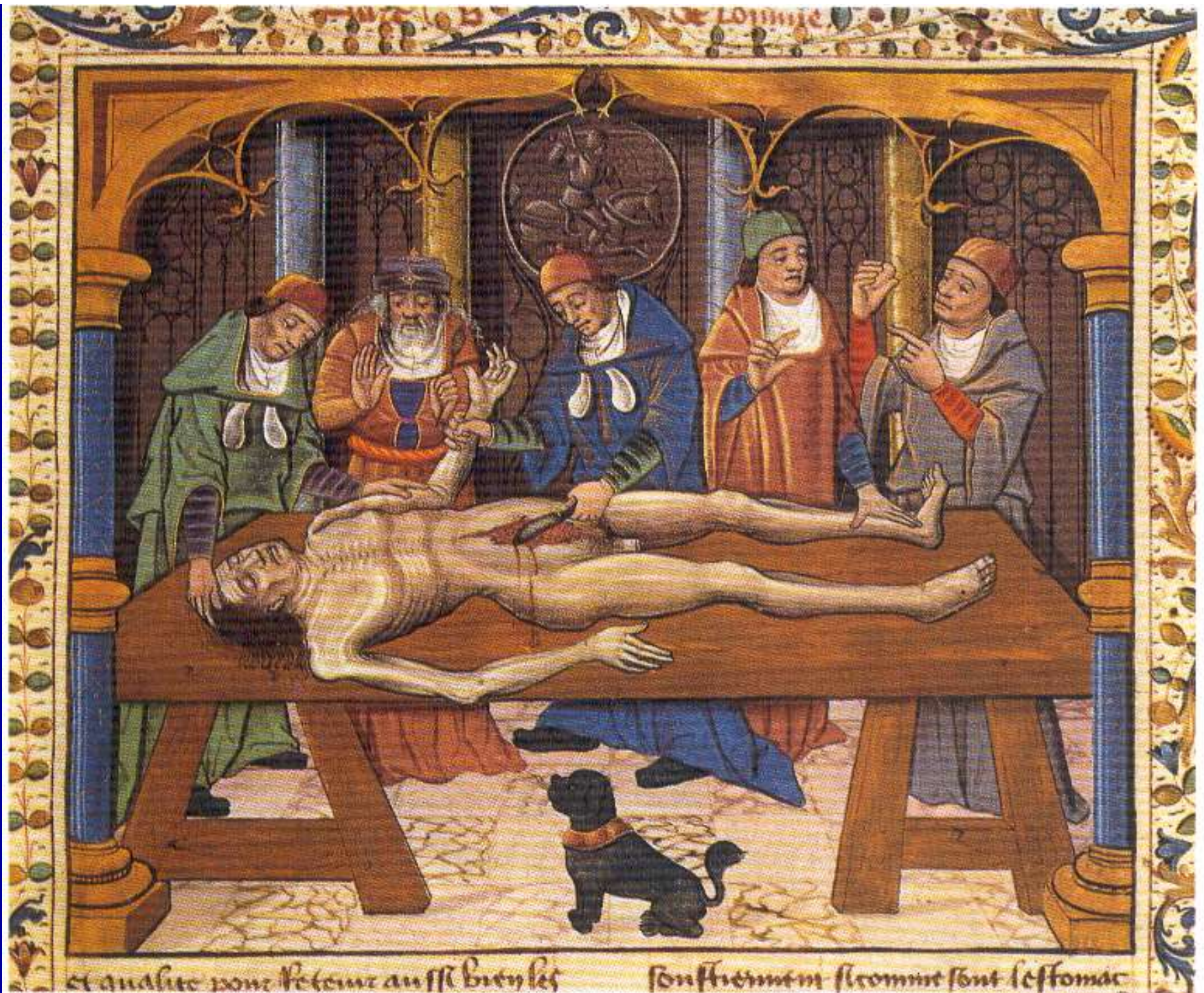
fungus
denare
sic mei
dicitur.

albule oculorum sic eoru
cuciantur.

MONDINUS DE LUZZI: ANATÓMIA KÖNYV, 1270-1326

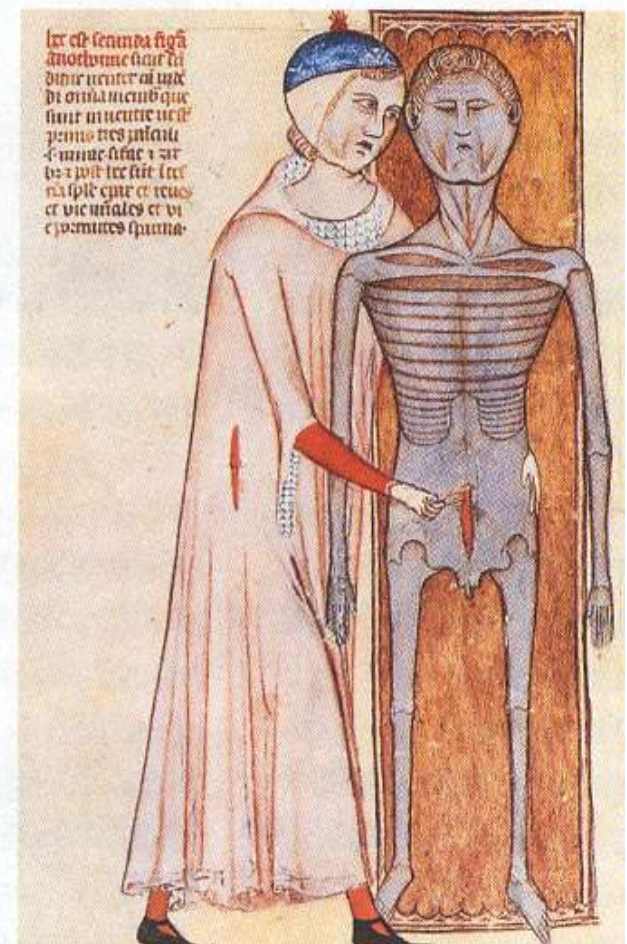

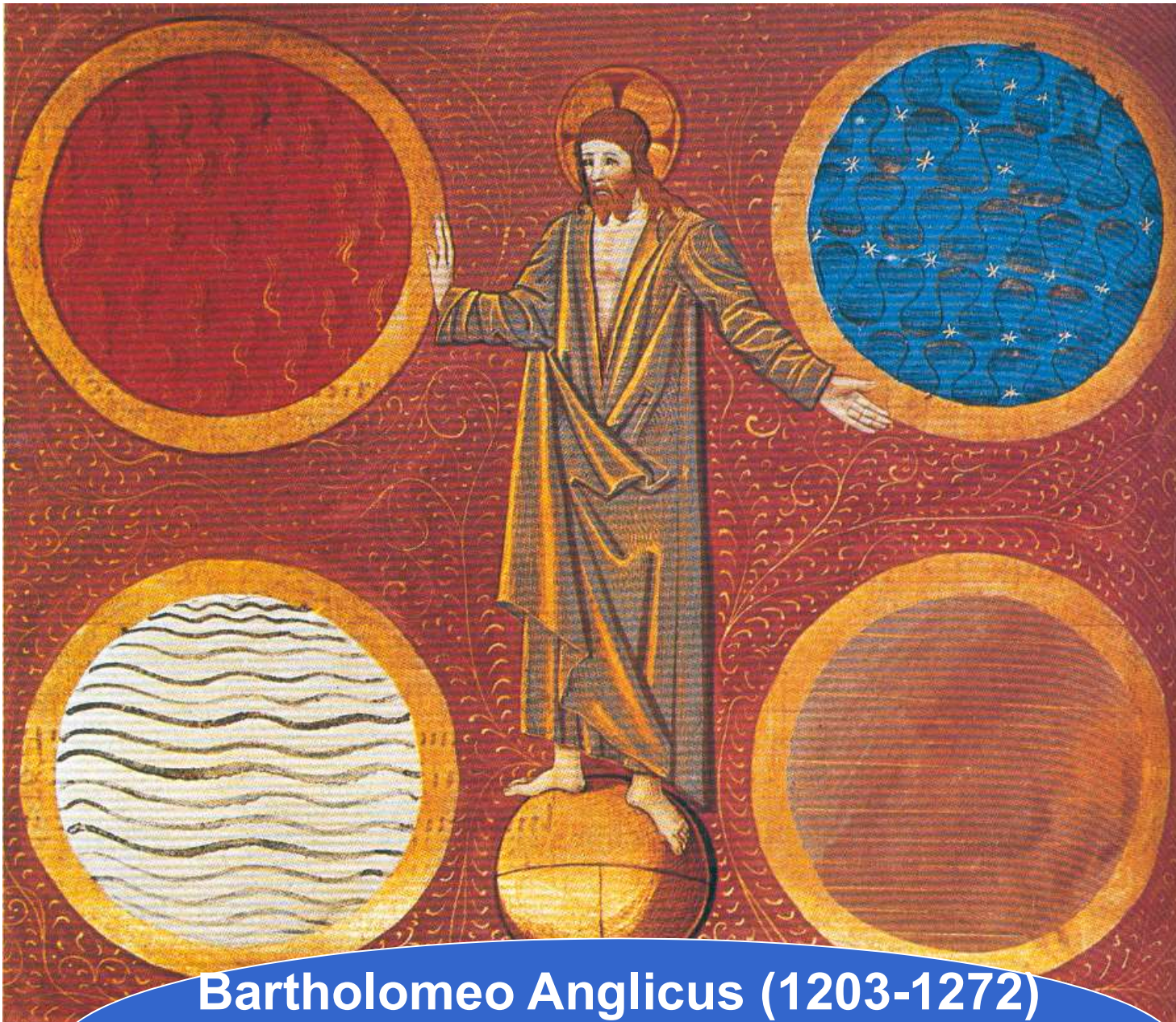

et analite pour se teuz aussi bien les

sonsternm stromme sont lestomac

Henri de Mondville anatomus-1260

Bartholomeo Anglicus (1203-1272)

„A dolgok természetéről”

Parizs

Isten

Démonok

Lélek

Fiziológia

Kor

Otthoni élet

Gyógyítás

Test

Idő

Forma

Elemek

Geográfia

Ásványok

Fémek

Állatok

Színek

Folyadékok

DIAGNÓZIS, TERÁPIA

Complexió tana - nedvek keveredése

- Karakterológia
- Diagnózis felállítása: panasz meghallgatása - **pulzus és vizelet** vizsgálat
- Terápiák: római eredetűek voltak:
- Diéta, köpölyözés, érvágás

vizeletvizsgálat
uroszkópia

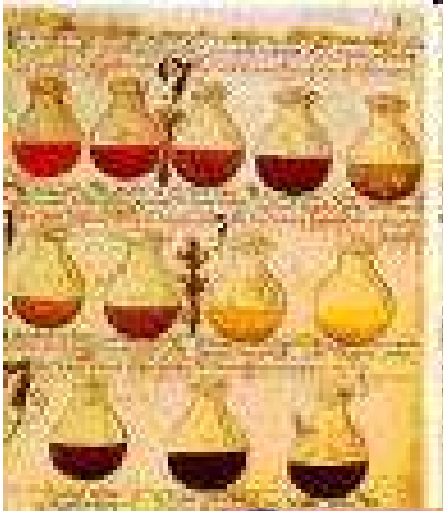
A bizánci Theophilos átveszi a vizeletpoharat VIII. század

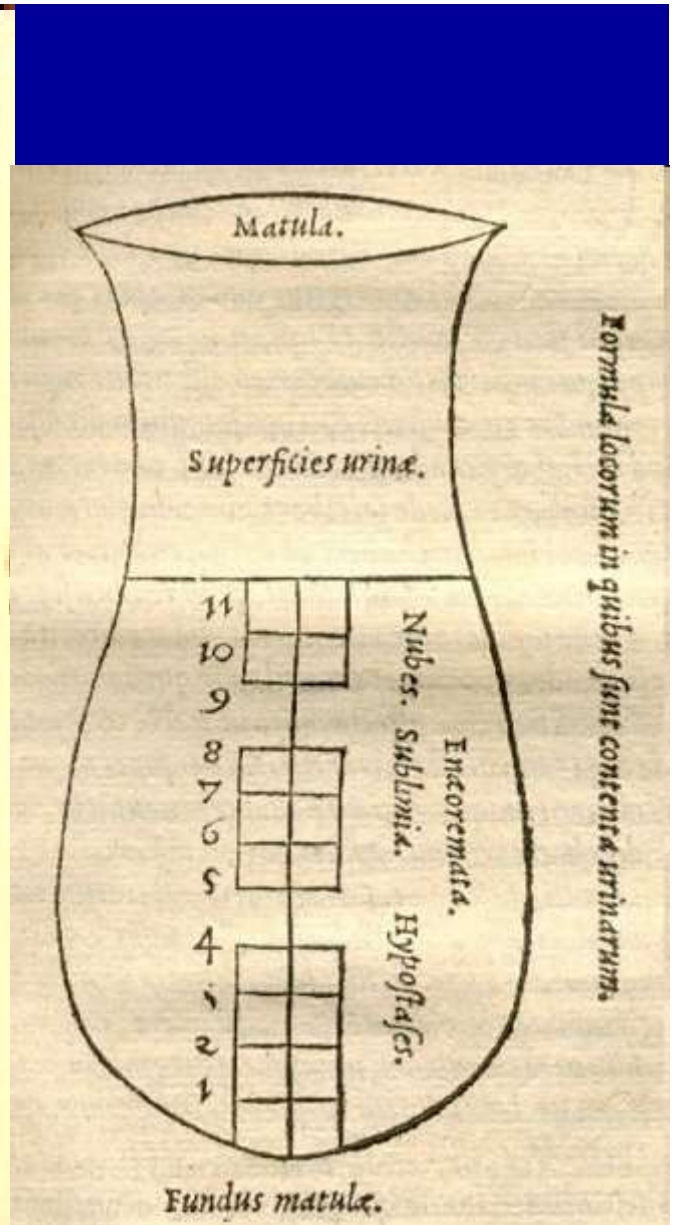
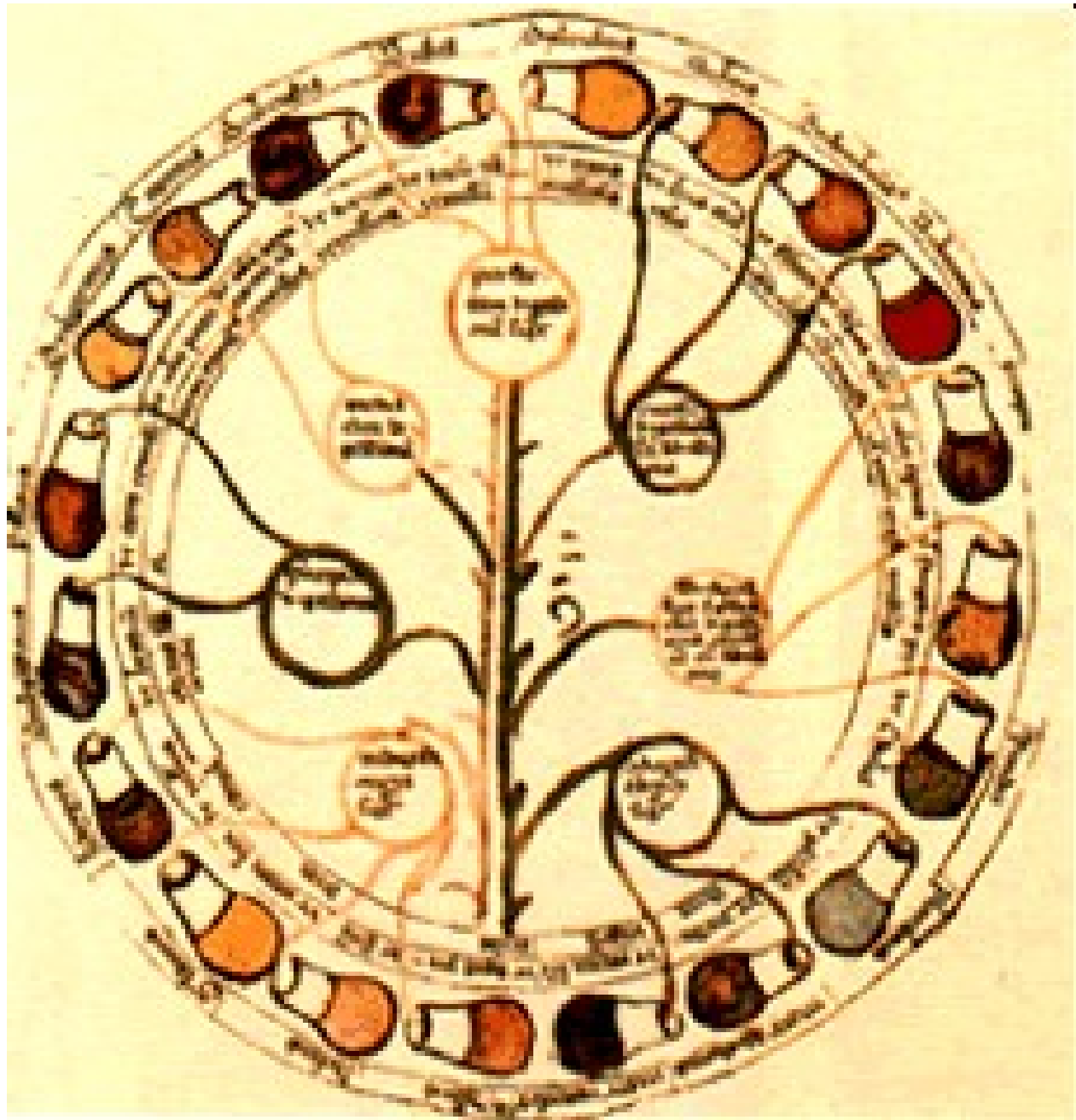

Ein quantum aber dieser Natürliche Saltes/ Soll allen 28. gran alchymos/ 369. gran die helle/ Wenn
man die anwilt/ die 3. Natürliche gewiß verferne/ wiewol es ferne vil/ aber son auch einem vordere/ son
B. man zu machen. Menches ena pedes vnt 2. quantum/ das ist 2. loth/ vnd jeder/ ghal/ vnd alle/ son man
mit rebes art erfordere. Wann nun mehr solches auch verferne/ so folgen weitere noch mehr stunde gewend
hemadier. Deren jedwedes Luffte/ gran/ zehnte/ 3.2. Minute/ 4. das ist 1. re/ 4. das ist 1. Schille/ 2. das
Schille/ 3. das ist 1. re/ 4. das ist 1. re/ 5. das ist 1. re/ 6. das ist 1. re/ 7. das ist 1. re/ 8. das ist 1. re/ 9. das
ist 1. re/ 10. das ist 1. re/ 11. das ist 1. re/ 12. das ist 1. re/ 13. das ist 1. re/ 14. das ist 1. re/ 15. das ist 1. re/ 16.
das ist 1. re/ 17. das ist 1. re/ 18. das ist 1. re/ 19. das ist 1. re/ 20. das ist 1. re/ 21. das ist 1. re/ 22. das ist 1. re/ 23. das ist 1. re/ 24. das ist 1. re/ 25. das ist 1. re/ 26. das ist 1. re/ 27. das ist 1. re/ 28. das ist 1. re/

24. Daumen seye. Es soll aber solcher in drey höle abgelaßet werden/ vren yet- n 2. Daumen dist vnt 2.4. vnt seye/ auch 2. boden habe/ mit rindschelchen durch borem locher/ / Allen das der rindste/ an grose loch habe der halben rinde nach/ so dier den vierte/ hat des pius bes boden pferre. Der vierte boden seye mit 6. Rindlöcheren durch brem werden/ soch das dieselben in gleich er reite son einander stehen der gelalte/ das wocher ein vnd dem ant- em pius vnt so weye/ als

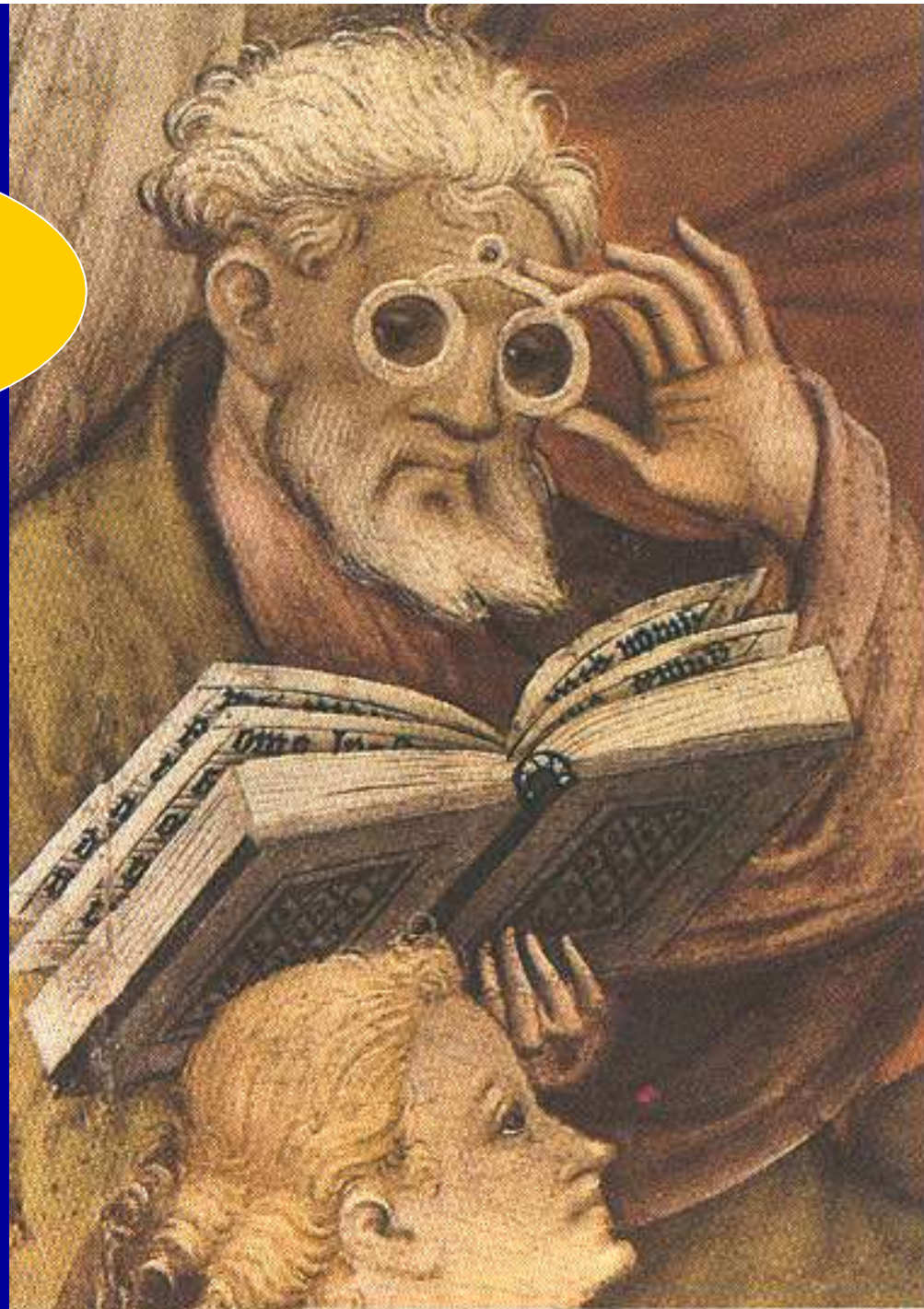
2. 1. 2.

**A látóüveg
1403**

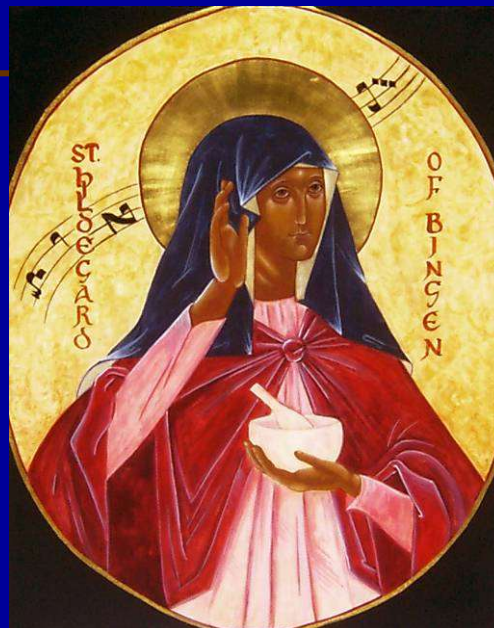
Járványok megelőzése

- Quarantine
- Kórház, karitász, kolostori ellátás (Hotel Dieu)
- Egészségügyi szabályok – Ordo Saniter

Szent Gertrude kolostor

Hildegard
von Bingen
1098? - 1179

Hildegard von Bingen (1098?-1179)

Reneszánsz asszonytípus

Benedek rend **Ordo Sancti Benedicti, OSB**

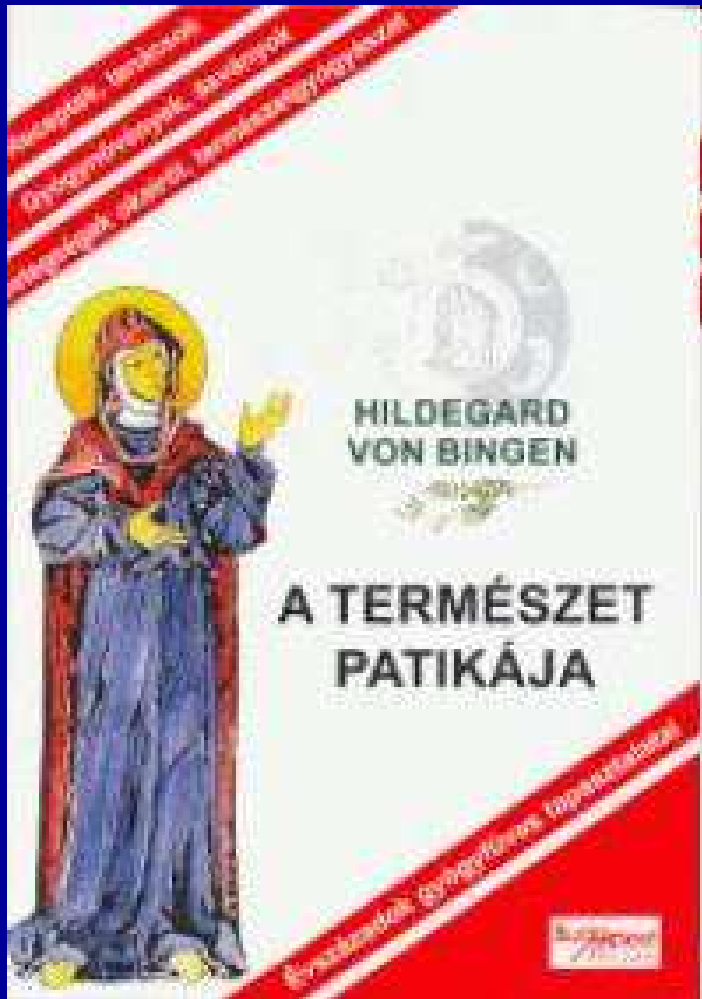
3 könyvet írt

2 orvosi, 1 gyógynövények könyve

„a beteg testét is erősíteni
kell, hogy ellenálljon az ördög
támadásainak.”

Okok és gyógymódok

Korának egyik legnagyobb misztikusa,

**Szerinte az ember
harmóniája csak akkor valósulhat
meg, ha minden más lényel
összhangban van.**

*Hildegard
von Bingen*

OKOK
és
GYÓGYMÓDOK

- Könyve két részből áll:
 - az első, az okokat, vagyis a világ felépítését, az elemek, a nedvek rendszerét, az ember létrejöttét és testének működését mutatja be,
 - a második pedig a gyógymódokat ismerteti. Különös diagnosztikával és még különösebb prognosztikával egészítve ki szövegét.

Orvosi tanácsadás (consilia) és orvosi receptgyűjtemény ötvöződik benne. A könyv révén betekintést nyerhetünk a középkori orvosi gondolkodásba, gyógyító gyakorlatba.

SEBÉSZEK, ORVOSOK

A tours-i zsinat 1163-ban megtiltotta az egyházi végzettségű személyek seborvosi tevékenységét, s kijelentette „*Ecclesia abhorret a sanguine*”, azaz:

„az egyház irtózik a vértől”.

Ezzel évszázadokra megpecsételte a sebészet helyét és rangját a gyógyító művészetben.

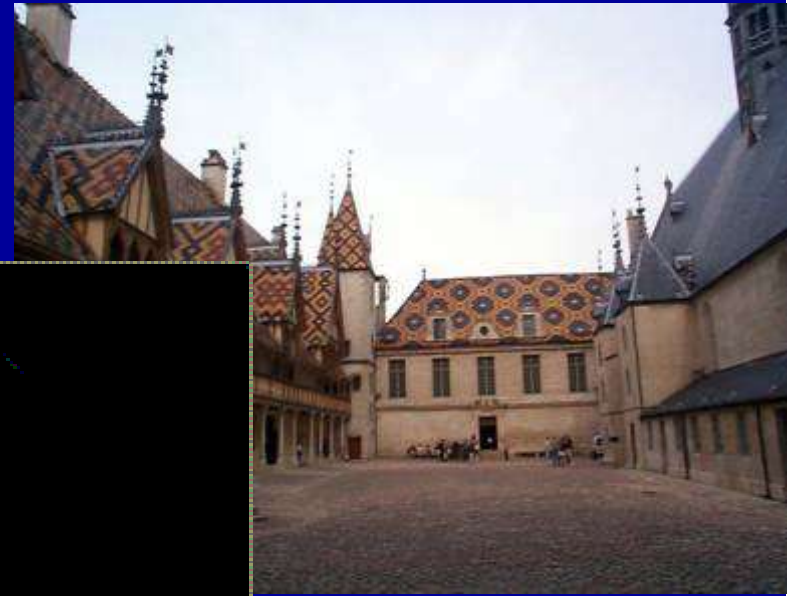

Kolostori caritas

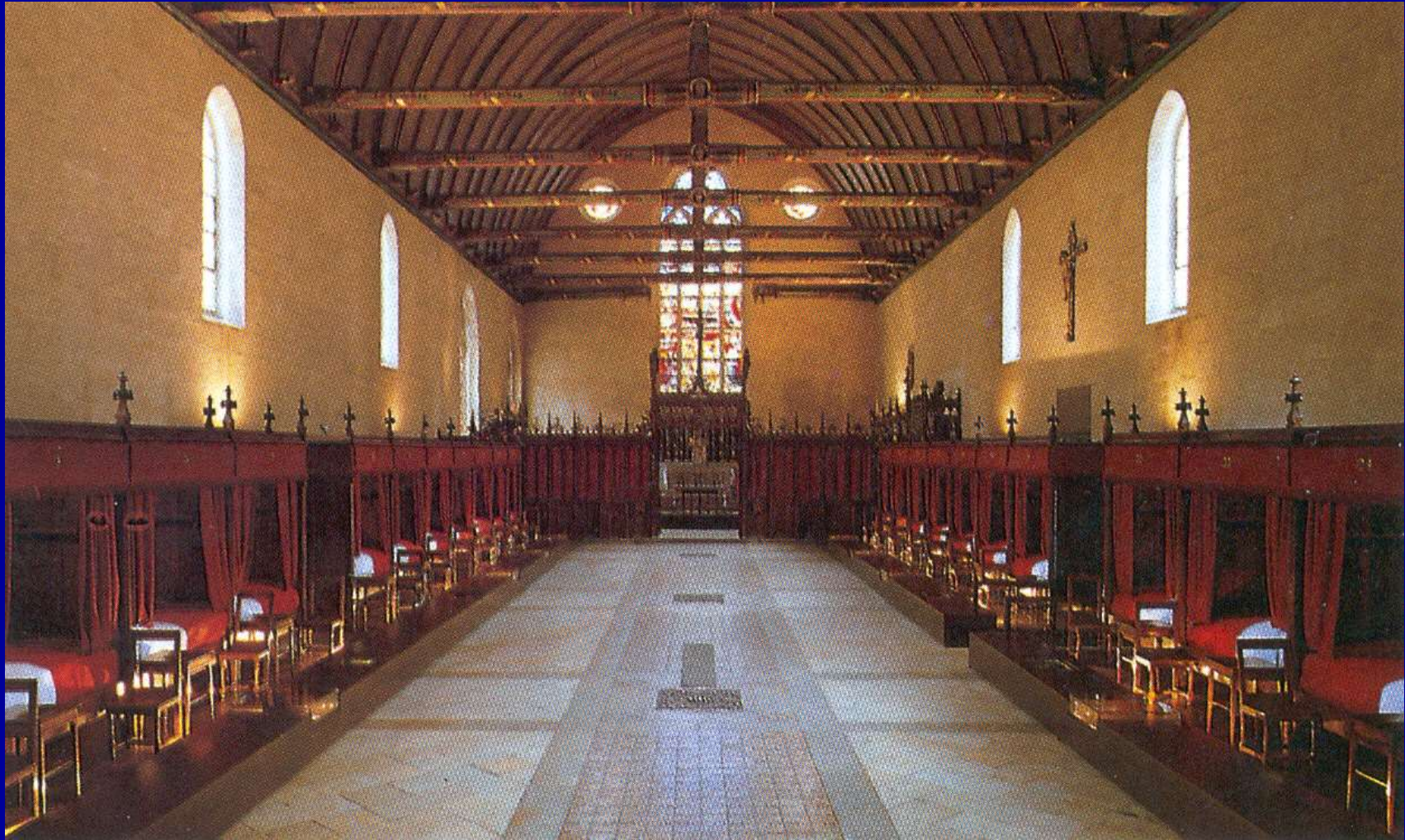

Egészségügyi ellátás Hotel Dieu, Beaune 1443

Hospices de Beaune

Hotel Dieu Beaune 1443

Ars moriendi A meghalás művészete

